

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Banko

Podoba Slovenske vojske v očeh mladih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA V LJUBLJANI

Anja Banko

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Podoba Slovenske vojske v očeh mladih

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

PODOBA SLOVENSKE VOJSKE V OČEH MLADIH

Slovenska vojska zadnja leta veliko vloga v promocijo vojaškega poklica z namenom povečati zanimanje mladih za vojaški poklic. Posledično zaradi same promocije poklica mora vojaška organizacija poznati tudi vrednote in potrebe mladih, ki imajo veliko težo pri izbiri poklica. Zato so v prvem delu diplomske naloge opredeljene vrednote, ki se preko življenjskih obdobij človeškega življenja neprestano spreminjajo. Spoznali bomo, katere vrednote so najpomembnejše za mlade in katere so jim pomembne pri vojaškem poklicu. Nadaljevala bom z značilnostmi vojaškega poklica. Omenila bom glavni namen, poslanstvo, naloge in vrednote v Slovenski vojski. Iz vrednot, ki so pomembne v vojski, lahko povežemo vzporednice z vrednotami mladih. Iz te primerjave bo možno ugotoviti tiste, ki lahko vzpodbudijo interes v mladih za vojaški poklic. Sodelovala sem v raziskavi, narejeni med srednješolci leta 2008, katere cilj je bil ugotoviti, kakšen je interes mladih za vojaški poklic. Nekaj hipotez in pričakovanj smo predvidevali že vnaprej. Nekatere izmed njih so se skozi raziskavo izkazale za napačne. Zaradi neprestanega spreminjanja življenja in navad mladih je problematika zaposlovanja mladih v vojski zelo živa tema in se neprestano spreminja.

Ključne besede: vrednote, mladi, poklic, Slovenska vojska, vojaški poklic.

THE IMAGE OF SLOVENE ARMY IN THE EYES OF THE YOUTH

In the last decade the promotion of military profession has become more and more important for Slovenian army. The goal of this activity is to encourage young people to devote themselves to military profession. To achieve this, army needs to establish values and needs that determine which occupation young people choose. This is the main goal of first part of my diploma thesis. I will try to connect values of the young people with the values that are important in the military environment. With this connection I will try to emphasize those values which will encourage young people to join to military. I participated in the research that was done in several high schools in 2008. In this research we tried to assess the interest of students for joining the military. We predicted some of the results before the research was carried out. After the survey, It turns out that some of them were wrong. Because of the changes in lifestyle and habits of the young people the treated topic is getting more and more important for Slovenian military.

Key words: values, youth, occupation, Slovenian army, military profession.

KAZALO

1 UVOD	6
2 METODOLOŠKI – HIPOTETIČNI OKVIR	8
2.1 CILJ IN PREDMET PROUČEVANJA	8
2.2 HIPOTEZA	8
2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA	8
3 VREDNOTE MLADIH	9
3.1 VREDNOTE	9
3.2 KLASIFIKACIJA VREDNOT	10
3.3 MLADI.....	14
3.4 MLADI IN NJIHOVE VREDNOTE	16
4 ZAPOSLOVANJE V SLOVENSKI VOJSKI	21
4.1 POKLIC	21
4.2 VOJAŠKI POKLIC.....	22
4.3 ZNAČILNOSTI SLOVENSKE VOJSKE	24
4.4 VREDNOTE V SLOVENSKI VOJSKI	25
4.5 VOJAŠKI POKLIC IN MLADI	26
5 RAZISKAVA O INTERESIH MLADIH ZA VSTOP V SLOVENSKO VOJSKO. 28	
5.1 PREDSTAVITEV ANKETE	28
5.2 POVZETEK REZULTATOV RAZISKAVE	43
6 PRIMERJAVA RAZISKAV OD LETA 1997 DO LETA 2008	45
6.1 ZAUPANJE V INSTITUCIJE	46
6.2 DELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE	47
6.3 ZANIMANJE MLADIH ZA INFORMACIJE O VOJSKI.....	48
6.4 PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O VOJAŠKEM POKLICU.....	48
7 SKLEP	50
8 LITERATURA	52
Priloga A: Primer vprašalnika za Muskovo lestvico vrednot.....	54
Priloga B: Dovoljenje za uporabo podatkov raziskave	57

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Muskova lestvica vrednot	12
Tabela 3.2: Lestvica osebnih vrednot.....	13
Tabela 3.3: Lestvica pomembnosti vrednot med mladimi	19
Tabela 5.1: V raziskavo vključene šole s pripadajočim deležem anketiranih.....	28
Tabela 6.1: Mnenje mladine o delovanje Slovenske vojske v letih od 1997 do 2008	47
Tabela 6.2: Zanimanje za informacije o vojski.....	48

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji (v %)	29
Graf 5.2: Zadovoljstvo z izbiro srednješolskega programa in materialnimi razmerami, v katerih mladi živijo s svojo družino	30
Graf 5.3: Skrb za pridobitev zaposlitve po končani srednji šoli ali po končanem študiju (v %)	31
Graf 5.4: Življenjski cilji glede na pomembnost (v %).....	32
Graf 5.5: Ukvarjanje s športom oziroma s kakršnokoli rekreativno dejavnostjo (v %).....	32
Graf 5.6: Sodelovanje v različnih skupinah in organizacijah (v %)	33
Graf 5.7: Zaupanje v institucije (v %).....	34
Graf 5.8: Ugled poklicev (v %).....	35
Graf 5.9: Verjetnost, da bo Slovenija v prihodnosti še potrebovala vojsko (v %).....	36
Graf 5.10: Pogovarjanje s prijatelji o vojski in možnost zaposlitve v Slovenski vojski (v %)	37
Graf 5.11: Stik s predstavniki Slovenske vojske ter možnost zaposlitve v njej (v %).....	37
Graf 5.12: Delovanje Slovenske vojske (v %)	38
Graf 5.13: Možnost zaposlitve v Slovenski vojski (v %).....	39
Graf 5.14: Zanimanje za informacije o Slovenski vojski (v %).....	40
Graf 5.15: Informiranost o Slovenski vojski (v %).....	41
Graf 5.16: Udeležba na prireditvi ob dnevu državnosti ter izobešanje slovenske zastave ob državnem prazniku (v %)	42
Graf 6.1: Delovanje Slovenske vojske od leta 1997 do leta 2008	47

1 UVOD

Mladost je razburljivo obdobje, v katerem se pripeti največ sprememb, ki vplivajo na delo in življenje v prihodnosti. Za mlade lahko rečemo, da so skupina ljudi, ki jih z dobro in pravo motivacijo lahko pripravimo do sprejemanja izzivov, ki jih pripeljejo do novih spoznanj o ciljnih v nadaljnjem življenju. Ravno tega se zadnja leta vojaška organizacija dobro zaveda, zato tudi vedno več vlaga v promocijo vojaškega poklica. S predstavljanjem vojaškega poklica v različnih medijih skušajo doseči, da bi se mladi med seboj pogovarjali o vojski. Nekatere izmed njih bi mogoče ravno tak pogovor motiviral, da bi odšli na informativni dan ali se udeležili vojaškega tabora. Tako bi se lahko preizkusili ali je vojaški poklic tisti, ki so ga iskali. Zaradi velike konkurence na trgu delovne sile se morajo vojaške organizacije zavedati, da bo ravno dobra promocija tista, ki bo pripomogla k večjemu zanimanju mladih.

Skozi čas se je mladost, kot ena izmed življenjskih obdobj, močno spremenila. Podaljšal se je čas izobraževanja in s tem tudi obdobje, ko mladi dlje časa živijo doma in ostajajo odvisni od svojih staršev. Zaradi podaljševanja brezskrbnega življenja je vse manj mladih, ki so pripravljene npr. 5 let preživeti v vojski in na tak način spoznavati ali je to pravi poklic zanje. Večina mladih pozno zaključi srednješolsko ali visokošolsko izobraževanje, nato šele razmišlja o poklicu, v katerem bodo uspešni in zadovoljni.

V diplomski nalogi bom najprej predstavila, kaj so vrednote ter kako jih definirajo in klasificirajo nekateri raziskovalci. Sistem vrednot se preko življenjskih obdobj, od otroštva, mladosti in do odraslosti, spreminja. Glede na to, da so povezovalna nit diplomske naloge mladi, se bom osredotočila na njihov sistem vrednot. Predstavila bom do kakšnih sprememb prihaja, ko otroci s končanjem osnovnošolskega izobraževanja, iz kraja kjer živijo, vsakodnevno odhajajo v večje regionalne centre, kjer nadaljujejo izobraževanje. Ta sprememba okolja dostikrat privede so spremembe mišljenja in obnašanja mladih. Posledično se spremeni tudi sistem vrednot, saj določene dobijo prednost pred drugimi.

Kakšen je vojaški poklic bom predstavila v drugem delu naloge. Ker se bo raziskava v zadnjem delu naloge navezovala na Slovensko vojsko, bom opredelila namen, naloge in

vrednote v Slovenski vojski. Z dejavniki, ki vplivajo na interes za vojaški poklic, bom poskušala ugotoviti, kateri od teh so tisti, ki bi mlade privabili v vojsko.

Tretji del diplomske naloge bo obsegal raziskavo, ki je bila narejena oktobra 2008 med srednješolsko mladino v štirih večjih mestih po Sloveniji in sicer v Ljubljani, Mariboru, Kopru in Novem mestu. V raziskavi sem aktivno sodelovala, kar je bil tudi razlog za izbor te teme za diplomsko nalogo. Cilj raziskave je bil ugotoviti pogled mladih na vojaški poklic. Nekatera izmed vprašanj so bila ali mlade ta poklic zanima, ali se kdaj o njem pogovarjajo, ali sploh pomislijo na to, da bi delali v Slovenski vojski. Raziskavo bom primerjala z drugimi že izvedenimi raziskavami in tako ugotovila kakšne spremembe so se preko let pojavile.

Mladi so družbena skupina, ki se neprestano spreminja. Prav tako se spreminja tudi njihovo mnenje o idealnem poklicu in željah glede zaposlitve. S tega vidika je potrebno, da se raziskovanje njihovega stališča do vojaškega poklica ponavlja in tako ugotavlja, kakšne spremembe se med mladimi pojavljajo.

2 METODOLOŠKI – HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 CILJ IN PREDMET PROUČEVANJA

V zadnjem času Slovenski vojski primanjkuje zadostnih in primernih kadrov, zato je pomembno proučiti, kaj v mladih vzpodbudi zanimanje za določen poklic. Skušala bom odgovoriti na vprašanje, kakšen je pogled mladih na vojaški poklic in Slovensko vojsko nasploh. Najprej bom poiskala vrednote, ki mladim največ pomenijo, pozneje pa tudi tiste, ki so pomembne v Slovenski vojski. Glavni namen raziskave bo predstavitev razmišljanja srednješolcev o njihovem življenju in podrobneje o Slovenski vojski in vojaškem poklicu.

2.2 HIPOTEZA

Mladi so zainteresirani za vstop v Slovensko vojsko, saj je to delo dinamično, raznoliko in zanimivo.

Mladi Slovenski vojski in vsem vojaškim poklicem pripisujejo velik ugled oziroma jim zelo zaupajo.

2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Teoretični del diplomske naloge sestavlja predvsem analiziranje pisnih virov. Pisni viri so v večini monografska dela različni avtorjev, članki iz revij in ugotovitve iz posameznih raziskav. V prvem delu gre predvsem za dela, ki obravnavajo področji vrednot in obdobje mladih. V drugem delu gre za analizo pisnih virov o vojaškem poklicu in Slovenski vojski. Analiza pridobljenih podatkov raziskave je predstavljena v tretjem delu naloge. Pri primerjavi dobljenih podatkov z raziskavami Stališče slovenske mladine do vojaškega poklica, ki so že bile narejene, bom uporabila primerjalno metodo.

3 VREDNOTE MLADIH

3.1 VREDNOTE

Pred začetkom iskanja literature o vrednotah sem se vprašala kaj te sploh pomenijo. Ali so to neke vrste značilnosti, interesi, življenjski cilji ali želje, ki so pri vsakem posamezniku drugačne. Našla sem različne definicije avtorjev, ki zelo na široko razlagajo ta pojem. Najbolj podrobna je razlaga Janeka Muska, ki najprej poda nekaj primerov, nato poenostavljeno obrazloži, kaj so vrednote. Ostale definicije sem podala za primerjavo, vendar so, glede na Muskovo opredelitev, težje razumljive.

Janek Musek razlaga, da vsi ljudje cenimo in vrednotimo različne stvari. Na primer svoboda, enakost, pravica, napredek, dobrota, resnica, zdravje so kategorije, ki imajo za nas različno vrednost oziroma privlačnost. Pojmom, ki se nanašajo na stvari in kategorije, ki jih visoko vrednotimo in h katerim si prizadevamo, pravimo vrednote. Musek je vrednote opredelil: »Posplošena in relativno trajna pojmovanja o ciljih in pojavih, ki jih visoko cenimo, prav tako pa usmerjajo naše interese in naše vedenje kot življenjska vodila« (Musek 1994, 206). Povzel je, da nam vrednote predstavljajo posebno vrsto motivacijskih ciljev. Vedno se nanašajo na stvari, ki so bodisi pozitivno vrednotene in cenjene, bodisi negativno. Včasih jih je težko razlikovati od nekaterih drugih pomembnih pojmov. Vsekakor jih ne moremo enačiti z motivi, interesi ali potrebami. Musek je bolj nazorno vrednote opredelil kot posplošena in relativno trajna pojmovanja o ciljih in pojavih, ki jih visoko cenimo in usmerjajo naše interese in vedenje (Musek 1994).

Znani ameriški kulturolog in sociolog C. Kluckhohn označuje vrednote kot: »Pojmovanje zaželenega, ki vpliva na to, kako se ljudje odločajo za akcije in kako ocenjujejo pojave« (Musek 2000, 9). Schwartz in Bilsky jih opredeljujeta kot pojmovanja ali prepričanja o zaželenih končnih stanjih ali vedenjih, ki presegajo specifične situacije, usmerjajo in vodijo izbiro ali oceno ravnanja in pojmov in so urejena glede na relativno pomembnost. Avtorja posebej opozorita na motivacijski vidik vrednot in menita, da so kot posebne vrste ciljev povezane z različnimi interesi, z različnimi motivacijskimi področji ali domenami (uživanje, varnost, storilnost, socialna moč, zrelost) (Musek 2000).

Jones in Gerard sta definicijo vrednote opredelila kot vsako posamezno stanje ali objekt, h kateremu oseba teži, se mu približuje, ga prostovoljno uporablja ali pa si na svoje stroške prizadeva, da bi ga dosegla (Musek 2000).

Beograjski psiholog Boško Popovič nasproti meni, da so vrednote vsi tisti objekti- naše vedenje, medčloveški odnosi, predmeti, naravni pojavi, s katerimi se povezuje človekova potreba po trajnosti, obstojnosti (Musek 2000).

3.2 KLASIFIKACIJA VREDNOT

Vrednot je veliko in so pri posamezniku organizirane v t.i. vrednostni sistem. Na podlagi teh sistemov so nastale številne klasifikacije, ki merijo pomembnost posameznih vrednot. Lestvice se razlikujejo glede na konceptualne in teoretske osnove, na katerih le te temeljijo. Nekatere lestvice obsegajo širši spekter vrednot (npr. Muskova lestvica vrednot), druge se omejujejo izključno na osebne vrednote (npr. Lestvica osebnih vrednot po Pogačniku). Te klasifikacije niso oblikovane zato, da bi bilo iz njih razvidno, da so nekatere vrednote bolj pomembne od drugih, ampak gre za delitve glede na to, katere vrednote so za posameznika prioritete, katere se skupaj združujejo v kategorije in katere se pojavljajo v določenem razvojnem obdobju človeka.

Med bolj osnovne delitve spada Muskova delitev iz let 1993 in 1995 na dve veliki skupini in sicer na dionizične in apolonske vrednote. Prve vključujejo individualistične, druge kolektivistične vrednote. Nekatere osebne in družbene vrednote se deloma prekrivajo, obstajajo pa tudi vrednote, ki veljajo samo za nivo posameznika in vrednote, ki veljajo samo za nivo družbe. Na primer razumevanje s partnerjem je tipična osebna vrednota, enakost je tipična družbena vrednota. Vrednota, ki velja tako za posameznika, kot za družbo je na primer znanje (Musek 2000).

Druga, tudi bolj enostavna, je delitev Pogačnika, in sicer:

OSEBNE VREDNOTE → DRUŽBENE VREDNOTE → SPLOŠNE VREDNOTE

Splošne vrednote so najširše zastavljene in se nanašajo na vsa živa bitja. Znotraj te kategorije se nahajajo družbene vrednote, ki veljajo za celotno družbo. Le te pa so sestavljene iz osebnih vrednot, ki veljajo za posamezne dele družbe (Pogačnik 2002).

V nadaljevanju bom predstavila lestvici vrednot dveh slovenskih raziskovalcev. Prva je Muskova lestvica štiriinpetdesetih vrednot, druga je Pogačnikova lestvica štiriindvajsetih osebnih vrednot. Obe lestvici sta izoblikovani na podlagi empiričnih raziskav. Te večinoma potekajo tako, da ljudje po lastnem občutku in presoji ocenjujejo pomembnost, ki jo ima zanje in njihovo življenje določena vrednota.

3.2.1 Muskova lestvica vrednot

Janek Musek je oblikoval lestvico s 54 vrednotami. Ta zajema tako osebne kot družbene vrednote. Lestvico je opredelil na podlagi empiričnih raziskav. V Prilogi A je prikazan primer vprašalnika, na podlagi katerega je bila izoblikovana Muskova lestvica vrednot. Vprašalnik vključuje seznam 54 vrednot, ki jih je potrebno oceniti od 1 (najmanj pomembna vrednota) do 100 (najpomembnejša vrednota).

Med najpomembnejše vrednote, ki ljudem nekaj pomenijo, spadajo poštenost, družabno življenje, ljubezen do otrok, sožitje z naravo, znanje, ... Med vrednote, ki so manj pomembne za ljudi, spadajo prekašanje in preseganje drugih, politična uspešnost, uživanje v umetnosti (glej Tabela 3.1).

Lestvica štiriinpetdesetih vrednot se združuje v dve večji skupini in sicer v dionizične in apolonske vrednote. Med dionizične (individualistične) spadajo: čutne, materialne vrednote ter vrednote moči, ugleda, uspešnosti, doseganja. Med apolonske (kolektivistične) vrednote se uvrščajo: moralno etične, družinske, značajske, domoljubne, duhovne, kulturne, samouresničitvene vrednote. Iz same lestvice je razvidno, da ljudje bolj v ospredje postavljajo dionizične vrednote, kot apolonske (Musek 2000).

Slabost lestvice je, da so nekatere vrednote med seboj zelo podobne, kot na primer: prostost in gibanje. To vrednoto nekateri lahko primerjajo s svobodo, drugi s športom in rekreacijo ter prostim časom. Primerljivi sta vrednoti ljubezen do domovine in narodnostni ponos. Tretja podobnost je vidna med vrednotami: slava in občudovanje, moč in vplivanje ter ugled v družbi. Te podobnosti vrednot za samo lestvico niso dobre, saj to ljudi pri izpolnjevanju vprašalnika lahko zavede in ocenjevanje vrednot ni več popolnoma pravilno.

Tabela 3.1: Muskova lestvica vrednot

1.	Poštenost	19.	Spoštovanje zakonov	37.	Družinska sreča
2.	Družabno življenje	20.	Tovarištvo in solidarnost	38.	Mir in počitek
3.	Ljubezen do otrok	21.	Lepota – uživanje lepote	39.	Pravičnost
4.	Sožitje z naravo	22.	Mir na svetu	40.	Dobra hrana in pijača
5.	Znanje	23.	Ustvarjalni dosežki	41.	Prijateljstvo
6.	Dobrota in nesebičnost	24.	Zvestoba	42.	Modrost
7.	Delavnost	25.	Smisel za kulturo	43.	Enakost med ljudmi
8.	Dolgo življenje	26.	Dobri spolni odnosi	44.	Narodnostni ponos
9.	Ugled v družbi	27.	Moč in vplivanje	45.	Slava in občudovanje
10.	Razumevanje s partnerjem	28.	Denar in imetje	46.	Prostost in gibanje
11.	Svoboda	29.	Napredek človeštva	47.	Veselje in zabava
12.	Moralna načela	30.	Izpopolnjevanje samega sebe	48.	Upanje v prihodnost
13.	Sožitje in sloga med ljudmi	31.	Zdravje	49.	Ljubezen
14.	Uspeh v poklicu	32.	Prosti čas	50.	Spoznavanje resnice
15.	Šport in rekreacija	33.	Enakopravnost med narodi	51.	Red in disciplina
16.	Vera v boga	34.	Osebna privlačnost	52.	Uživanje v umetnosti
17.	Udobno življenje	35.	Polno in vznemirljivo življenje	53.	Politična uspešnost
18.	Ljubezen do domovine	36.	Varnost in neogroženost	54.	Prekašanje in preseganje drugih

Vir: Musek (2000).

3.2.2 Lestvica osebnih vrednot

Lestvico osebnih vrednot je oblikoval Vid Pogačnik. Sestavlja jo 24 vrednot, ki se nanašajo na temeljne človekove motive – vsaka od vrednot na enega. Vrednote so lahko sestavljene iz dveh izrazov (kot na primer: imetje/denar, lepota/umetnost, moč/vpliv), ali enega izraza, kjer je le ta zadosten (na primer: otroci, počitek, družba). Med bolj pomembne vrednote, glede na lestvico, spadajo: družba, hobiji, hrana, imetje, moč. Med manj pomembne vrednote se uvrščajo: znanje, vera, ustvarjanje in ugled.

Tabela 3.2: Lestvica osebnih vrednot

1.	Družba	9.	Osebna varnost	17.	Starši
2.	Hobiji	10.	Otroci	18.	Svoboda
3.	Hrana	11.	Partner/ka	19.	Šport
4.	Imetje	12.	Počitek	20.	Udobje
5.	Lepota	13.	Poklic	21.	Ugled
6.	Moč	14.	Prijatelj	22.	Ustvarjanje
7.	Morala	15.	Samopodoba	23.	Vera
8.	Nove izkušnje	16.	Spolnost	24.	Znanje

Vir: Pogačnik (2002).

Lestvica je sestavljena tako, da vsebuje med seboj čim bolj neodvisne vrednote, vendar vseeno obstajajo šibke povezave med njimi. Raziskava, narejena med 595. ljudmi različne starosti, je pokazala, da ljudje posamezne vrednote med seboj povezujejo. Prva taka povezana skupina vrednot je: družba, poklic/delo, hobiji/prosti čas, športno udejstvovanje in nove izkušnje/doživetja, ki kaže na aktiven odnos do okolja. Druga skupina, kjer gre predvsem za statusne vrednote, je na primer: imetje/denar, ugled/slava, moč/vpliv in udobje/uživanje (Pogačnik 2002).

Druga delitev vrednot, ki se je izkazala po raziskavi, je bila delitev na dionizične in apolonske vrednote. Med prve so udeleženci uvrstili: družba, poklic, hobi, šport, imetje, ugled, moč, udobje, hrana, počitek, partner. In v apolonsko skupino: lepota, ustvarjanje, znanje, morala, vera, starši, osebna varnost. Glede na to, kje na lestvici se nahaja večina njih in drugih vrednot, lahko zaključim, da ljudem več pomenijo osebne vrednote. Ljudje najprej poskrbijo za svoje lastne potrebe in zadovoljstvo, nato šele pomislijo na okolico in družbeno dogajanje okoli njih (Pogačnik 2002).

Pogačnikova lestvica v primerjavi z Muskovo lestvico vsebuje za polovico manj vrednot. Zato je tudi manjša verjetnost, da so si vrednote med seboj podobne in primerljive, kar sem, kot težavo, omenila pri Muskovi lestvici.

Lestvici sta na določenih področjih med seboj primerljivi, vendar le deloma zaradi različnih pristopov k proučevanju vrednot. Pri Muskovi lestvici so ljudje ocenjevali tako

osebne, kot družbene vrednote. Pri drugi lestvici gre za ocenjevanje le osebnih vrednot. Poleg tega je Muskov pristop k vzorčenju vrednot širši, saj je pri njem en motiv lahko opisan z večjim številom vrednot. Na primer pri Muskovi lestvici je težnja po statusu opredeljena z ugledom v družbi ter slavo in občudovanjem, pri Pogačnikovi lestvici je ta opredeljena le z vrednoto ugled/slava. Druga primerjava je pri moralnih vrednotah. Pogačnik je opredelil le vrednoto morala, Musek je temu motivu namenil več vrednot: poštenost, moralna načela, spoštovanje zakonov, pravičnost, red, disciplina (Pogačnik 2002).

Vrednote, ki jih obe lestvici postavljata na sam vrh glede pomembnosti so: družba/družabno življenje, otroci/ljubezen do otrok, hobiji/ šport in rekreacija ter morala/moralna načela. Med manj pomembne se uvrščajo: svoboda/prostost in gibanje. Pri obeh lestvicah so ljudje, glede na delitev vrednot v skupini dionizičnih in apolonskih, večji pomen pripisovali dionizičnim (osebnim) vrednotam.

Predstavljeni lestvici oblikujeta okvir vrednot, ki so v življenju pomembne za vse družbene skupine. Glede na to, da so iz velike množice ljudi glavna tema diplomskega dela mladi, bo potrebno v nadaljevanju celotno vrsto vrednot omejiti le na tiste, ki so pomembne za mlade.

3.3 MLADI

Mladost je posebno obdobje v življenju, ki ga doživi vsak človek. Je prehodno med obdobjem otroštva in odraslosti. V tem času se ljudje največkrat najbolj spremenijo, tako vizualno kot duševno. Gre za obdobje, ko mladi preidejo iz osnovnošolskega v srednješolsko izobraževanje in pri tem vsakodnevno odhajajo iz kraja bivanja, kjer je večina obiskovala osnovno šolo, v kraj kjer izobraževanje nadaljujejo. Tako spremenijo okolje in večina pridobi tudi nove prijatelje. To vpliva na spremembe v načinu razmišljanja in obnašanja. Oblikuje se jim tudi drugačen sistem vrednot in interesov. O obdobju mladosti je veliko pisala Mirjana Ule, profesorica na Fakulteti za družbene vede.

Mirjana Ule pravi: »Mladost zajema obdobje, ko mlad človek ni več otrok, ni pa še priznan kot odrasel« (Mihelj 2002, 9). Zaradi svoje »vmesnosti« med dvema relativno trdno definiranimi in dobro prepoznavnima življenjskima obdobjema – otroštvom in odraslostjo-

je mladost od vsega začetka veljala za razvojno obdobje, ki zahteva posebno skrb in nadzor odraslih. To obdobje je zelo pomembno za formiranje nadaljnjega življenja in dela odraslega človeka (Mihelj 2002).

Podobno umestitev obdobja mladosti opredeljuje tudi raziskovalec Johnson, ki pravi, da je adolescenca (mladost) faza v življenjskem ciklu, ki ločuje otroštvo in odraslost. Adolescenca, kot življenjsko obdobje, naj bi se pojavila v 19. stoletju in sicer v industrijski družbi, saj so otroci v neekonomski družbi prej ekonomsko neodvisni. Puberteta se je v tej družbi opredeljevala kot znak za vstop v odraslost in ne kot samostojno obdobje. V industrijski družbi je bila mladost podaljšana preko pubertete v zgodnja dvajseta leta. Tako so imeli mladi več časa za pripravo na življenje v obdobju odraslosti (Johnson 2000).

Za konstruiranje mladosti kot življenjskega obdobja je imela bistveno vlogo institucija obveznega šolanja otrok in vse večje podaljševanje šolanja. Šola je postala poglavitna ustanova, ki je posredovala med družino in širšo družbo in je kmalu prevzela prevladujočo nadzorno in vzgojno funkcijo nad odraščajočimi posamezniki. S posegom novih institucij v potek odraščanja ljudi se je obdobje šolanja začelo razlikovati od otroštva. Medtem ko otrok ne more zavrniti odvisnosti od staršev in drugih vzgojnih institucij (šole), lahko mladostnik odkloni to odvisnost in se skuša osamosvojiti. Obdobje mladosti je povezano tudi s tem ali se mladostnik ukvarja z dejavnostmi značilnimi za to obdobje. Na primer ena od takih dejavnosti je šolanje. Odločitev o nadaljevanju šolanja ni povsem avtonomna. Katero šolo bo kdo izbral, ali sploh hoče nadaljevati šolanje, je odvisno od mnogih objektivnih okoliščin: socialnega izvora, družinske podpore, učnega uspeha, kraja bivanja. V primeru, da mladostnik ne nadaljuje šolanja, ali če se ne more izšolati v želeni smeri, ima to posledice za njegovo nadaljnje življenje. Zmanjšujejo se mu poklicne in življenjske zmožnosti. Mladost zaradi tega vsebuje nek storilnostni pritisk, ki se mu sicer da izogniti, vendar le s posledicami za nadaljnje življenje. Tako je mladost kljub delni neodvisnosti od staršev in vzgojiteljev omejena neodvisnost, ki vsebuje mnoge oblike socialnega nadzora mladih (Nastran Ule 1996).

Problematična je postala določitev starostne meje, pri kateri otrok preide v obdobje mladostnika. Starostna meja za vstop v mladost se pomika v zgodnejša leta otroškega življenja. Starostna meja za vstop v odraslost pa se pomika navzgor. Vse več mladih zaradi takšnih in drugačnih razlogov (šolanje, brezposelnost) podaljšuje svojo mladost v pozna

dvajseta leta. Mladostniki so postavljeni v podrejen družben odnos nasproti tistim ljudem, ki si lastijo moč nad njimi (starši, vzgojitelji) in jih skušajo nadzirati, usmerjati. Ta podrejenost izvira predvsem iz njegove ekonomske in socialne nesamostojnosti, ki jih v sodobni družbi lahko preseže le z zaposlitvijo in uspehom v poklicu (Nastran Ule 1996).

Mladost je bila največkrat definirana kot stopnja socializacije in prehoda v odraslost, torej je bila razumljena kot posebna, specifična in univerzalna razvojna stopnja. Mladost velja za prehodno obdobje, v katerem postanejo življenjske vloge ljudi in njihove identitete nejasne. Gre za nejasen, nedefiniran položaj, kjer je veliko možnosti in priložnosti, pa tudi precej ovirajočih vplivov. Odvisna je od družbenih struktur in pogojev ter od stopnje individualizacije v družbi. Mladost se obravnava kot osrednjo in strateško fazo v življenjskem poteku. Uporabljajo se termini kot so tveganje, negotovost, individualizacija, s katerimi se skuša pojasniti zmanjševanje napovedovanja življenja. Mladi sami določajo svoj družbeni položaj v obdobju odraslosti, namesto, da bi enostavno sledili potem, ki so jim določene glede na družbeno poreklo. Vendar to ne pomeni, da izvor ni več pomemben. Sposobnost mladih, da sami oblikujejo prehod v naslednje obdobje je še vedno močno odvisna od družinske podpore ter tudi od drugih ovir, kot so na primer spol, nacionalna oziroma etnična pripadnost (Miheljak 2002).

Od poznega 19. stoletja so mladost povezovali s pojmom adolescenca, ki se nanaša na pripravljalo in prehodno obdobje življenja, ki vodi v odraslost. Adolescenca se povezuje z biološkimi oziroma fiziološkimi spremembami, označuje se jo tudi kot prehod od nezrelosti in odvisnosti v zrelost in neodvisnost. Mladi so predstavljali homogeno kategorijo, ki se je razlikovala od mlajših in od starejših oseb (Miheljak 2002).

3.4 MLADI IN NJIHOVE VREDNOTE

Za mlade velja, da jim tradicionalni koncept vrednot in norm ne ustreza, zato se mnogim kritikom mladi zdijo brez vrednot. Oblikovanje sistema vrednot je za mlade del vsakdanjega iskanja ravnotežja med osebnimi željami, pričakovanji, možnostmi in zahtevami družbe. Ravnotežje med tem, kar se od mladih zahteva ali pričakuje in tem, kar lahko mladi dajejo ali storijo, je v sodobnem svetu le pogojno in izpostavljeno številnim tveganjem. Bolj se mladi zatekajo v kakšne utrjene življenjske sheme in obrazce, v navidezno varnost te ali druge tradicije, toliko bolj izgubljajo svojo avtonomnost. Skozi

zgodovino se je pomen mladih spreminjal in prav tako so se spreminjali tudi procesi prisvajanja, oblikovanja in razumevanja vrednot, norm in življenjskih ciljev. V času, ko je prevladovala še »klasična« mladost, je mlad človek z vstopom v odraslost nujno sprejel tudi vrednote odraslih, kot so na primer odnos do dela kot primarne dejavnosti človeka, sekundarni pomen sveta zabave in prostega časa, ideale svojega socialnega sloja in razreda, določeno zapovedano religiozno prepričanje. V tem času je bil svet mladih omejen z določenim okvirom, zaradi katerega so imeli mladi manj možnosti za oblikovanje svojih lastnih vrednot in sveta (Nastran Ule 1996).

Ta razmerja v svetu odraslih in mladih so začeli spreminjati mladi, ki so vstopali v podaljšano in kvalitetno izobraževanje: dijaki in študentje. Že dijakom je bila priznana večja avtonomija in svoboda v osebnotnem oblikovanju kot ostalim mladim (npr. zaposlenim mladim). Še bolj je to veljalo za študente. Danes je srednješolska izobrazba že nekaj vsakdanjega, vse večji del mladih nadaljuje šolanje na visokih šolah in univerzah. S širjenjem visokošolskega izobraževanja za vse večje število mladih ter z oblikovanjem mladinskih kultur in subkultur, se je razširil prostor za bolj avtonomno oblikovanje identitete mladostnikov ter vrednot in norm (Nastran Ule 1996).

Vrednote se v pravem pomenu besede oblikujejo v mladostništvu in se skozi življenje spreminjajo. Raziskava, narejena med ljudmi različne starosti, je pokazala, kako se pomembnost določenih vrednot preko let spreminja. Pokazalo se je, da s starostjo narašča pomembnost vrednot: načela, varnost, vera, lepota in upanje, medtem ko s starostjo upada pomen vrednot, kot so razumevanje s partnerjem, ljubezen, samoizpopolnjevanje, zabava, vznemirljivo življenje, družabnost, dober poklic, ugled in napredek. Ovrednotenje pomembnosti vrednot različnih starostnih skupin temelji na značilnostih posameznikove življenjske situacije, življenjskih izkušenj in značilnosti njihovih pričakovanj. Iz tega izhaja, da sta pri mlajši skupini (20-30 let) bolj pomembni vrednoti, kot sta ljubezen in razumevanje s partnerjem, pri srednji skupini oseb (30-40 let), ki so na sredini družinskega in poklicnega življenja, so visoko vrednotene moč, nove izkušnje in udobje. Prav tako se zdi razumljivo, da starejše osebe relativno višje vrednotijo vero, načela in varnost (Musek 2000).

Vrednote mladih postajajo vse bolj subjektivne. Pomembna je pravica do individualnosti. Posamezniki niso zadovoljni samo s tem, da spoštujejo moralne zakone, ampak jih hočejo

aktivno sooblikovati. Mladi cenijo osebne potrebe bolj kot vse drugo. Ne poudarjajo več kolektivnih pravic, kot so npr. enakost in demokracija. Vrednote danes niso več zgolj omejeni skupki stališč, temveč so opora za življenjske stile (Mihelj 2002).

Glavna značilnost mladine v 21. stoletju je, da svobodo razumejo kot samoumevno, kot na primer: svobodna izbira življenjskega sloga, izbira šolanja in poklica, izbira prijateljskih in partnerskih zvez in odnosov in še druge. Pozna šestdeseta in sedemdeseta leta so pomenila prodor novih vrednotnih in življenjskih usmeritev, tako imenovanega vrednotnega preobrata med mladimi. Vrednote mladinskih kultur in subkultur (na primer svoboda v izražanju, oblačenju, oblikovanju svetovnega nazora in verovanj) so prešle v javno zavest. V osemdesetih letih se je zgodil še nadaljnji korak v vrednotnem sistemu, namreč pomik od globalnih in ideoloških vrednot k bolj individualnim, konkretnim vrednotam, med katerimi prevladujejo povečana občutljivost za medsebojne odnose in za kvaliteto vsakdanjega življenja. Danes težko govorimo o dobro zarisanih vrednotah mladih in o najbolj priljubljenih vrednotah in ciljih (Ule in drugi 2000).

Raziskava, narejena leta 1995, je pokazala, da se namesto velikih vrednot, ki so bile oprte na močne ideologije (politika, religija, nacionalna zavest), pojavljajo vrednote, ki so bližje posamezniku in njegovemu osebnemu izkustvu (materialna in socialna varnost, prijateljstvo in odnosi, zdravo okolje, kvaliteta vsakdanjega življenja). V raziskavi so bile najpomembnejše okoliščine in položaji v družbi: živeti urejeno partnersko življenje, biti sam svoj gospodar, imeti dober materialni položaj, postati znan v svojem poklicu in imeti ugleden družbeni položaj. Prav tako v tej raziskavi so mlade povprašali po stvareh, ki jim v življenju veliko pomenijo, te so: svobodno delovanje in mišljenje, red in stabilnost v družbi, varnost svojega naroda, ustvarjalnost, originalnost, domišljija, varnost svoje družine in varnost in mir v svetu. Iz teh odgovorov je razvidno, da mladim veliko pomenijo vrednote vezane na zasebno življenje, (partnerske) odnose, razvoj individualnosti in avtonomije, poklicno uveljavljanje in samorealizacija. Absolutne vrednote so torej prijateljstvo, zdravje, varnost. Te vrednote mlade vedno bolj odmikajo od tipično mladostniških vrednot in jih združuje z vrednotami odraslih, ali z drugimi besedami: mladi zopet sprejemajo vrednote odraslih kot svoje (Ule in drugi 2000).

Premik vrednotnih usmeritev pri sodobni mladini od materialnih-kariernih k postmaterialnim-osebnostnim vrednotam pomeni tudi premik v samem značaju vrednot.

Medtem ko so se klasične industrijske vrednote kazale predvsem kot skupek jasnih norm, vedenjskih pravil, življenjskih ciljev, imamo sedaj opraviti z dokaj spremenljivo strukturo vrednotno-osebni usmeritev, ki jih je težko pojmovno definirati (Ule in drugi 2000).

Iz raziskave, narejene leta 2000 med mladimi, se kaže, da so najpomembnejše vrednote mladih v Sloveniji osebne vrednote, kot so zdravje, resnično prijateljstvo, družinsko življenje in tudi globalne vrednote, kot je mir v svetu, varovanje narave, varnost naroda pred sovražniki. Egoistično materialistične vrednote (imeti moč nad drugimi, biti avtoriteta, materialne dobrine) so se znašle na dnu lestvice vrednot. Lestvica vrednot je prikazana v tabeli 3.3 (Mencin Čeplak 2006).

Tabela 3.3: Lestvica pomembnosti vrednot med mladimi

1.	Zdravje	7.	Uspeh v poklicu	13.	Zagovarjanje tradicionalnih vrednot
2.	Prijateljstvo	8.	Razumevanje s partnerjem	14.	Vznemirljivo življenje
3.	Družina	9.	Nacionalna varnost	15.	Materialne dobrine
4.	Mir na svetu	10.	Socialni red in stabilnost	16.	Vodenje in moč nad drugimi
5.	Svoboda govora	11.	Svet lepote, narave in umetnosti	17.	Avtoriteta nad drugimi
6.	Varovanje narave	12.	Kreativnost, izvornost, iznajdljivost		

Vir: Mencin Čeplak (2006).

Narejena je bila tudi raziskava med študenti 11 študijskih usmeritev, 611 anketirancev. Udeleženci raziskave so bili študenti Filozofske fakultete (FF), Teološke fakultete (TEOF), Akademije za glasbo (AG), Fakultete za strojništvo (FS), Akademije za gledališče, režijo, film in televizijo (AGRFT), Biotehniške fakultete – smer lesarstvo (BTF), Fakultete za družbene vede (FDV), Fakultete za matematiko in fiziko – smer matematika (FMF), Pedagoške fakultete – defektologije (PEF), Pravne fakultete (PF) in Medicinske fakultete (MF). V raziskavi je bila uporabljena Muskova lestvica vrednot. Ta raziskava sicer ne pokaže katere vrednote so najpomembnejše za mlade, ki jih obravnavam v nadaljevanju v raziskavi o interesu mladih za vojaški poklic, vendar sem raziskavo vseeno uvrstila v

nalogo, ker prikazuje kakšne so razlike med študenti, ki obiskujejo različne študijske smeri. Prav tako se razlike kažejo tudi pri sistemih vrednot med srednješolsko mladino.

Prva razlika se pokaže med študenti teološke fakultete in ostalimi. Ta razlika se najbolj kaže v večji usmerjenosti k verskim, spoznavnim in tradicionalnim vrednotam na eni strani in usmerjenostjo k čutnim in statusnim vrednotam na drugi strani. Druga razlika ločuje predvsem študente umetniških smeri (AG, AGRTF) od ostalih, predvsem BF, FDV in FMF, k temu največ prispeva usmerjenost h kulturnim vrednotam. Tretja razlika se je pokazala med samima umetniškima smerema, AG nasproti AGRTF, ki se jima tu približa tudi PEF. Četrta razlika se kaže med FDV in FMF, k tej razliki med družboslovno in naravoslovno orientiranimi študenti največ prispeva spoznavna in statusna orientacija (višja pri prvih) ter verska (višja pri drugih) (Musek 2000).

Lestvica vrednot mladih je primerljiva z Muskovo in Pogačnikovo lestvico. Vse tri lestvice v ospredje postavljajo t.i. dionizične vrednote. Te vključujejo osebne oziroma individualistične vrednote, kot so na primer: zdravje, družina, prijateljstvo, svoboda govora. Obdobje mladosti je ovrednoteno kot posebno, drugačno obdobje, v primerjavi z obdobjem otroštva in odraslosti. Tudi raziskava, narejena med različnimi starostnimi skupinami, je pokazala razlike glede pomembnosti vrednot. Vendar glede na prikazane lestvice lahko zaključim, da se sistem vrednot mladih bistveno ne razlikuje od drugih družbenih skupin. Do te podobnosti vrednostnih sistemov je lahko prišlo zaradi premajhne natančnosti v klasificiranju vrednot, kar je razvidno tudi iz lestvic. Lista vrednot je zelo na široko zastavljena in zato primerna za vse starostne skupine.

4 ZAPOSLOVANJE V SLOVENSKI VOJSKI

Poglavje o Slovenski vojski in vojaškem poklicu je namenjeno predstavitvi namena, nalog, vrednot in drugih značilnosti Slovenske vojske. V nadaljevanju bo predstavljeno, kateri dejavniki vplivajo na zaposlovanje v vojski. Glede na to, da so mladi ključna družbena skupina v diplomski nalogi, v zadnjem delu primerjam vrednote mladih z vrednotami v Slovenski vojski. Iz primerjave je razvidno, da je kar nekaj povezav, ki bi lahko pripomogle k temu, da bi mladim približali vojaški poklic.

4.1 POKLIC

Uspeh v poklicu se uvršča med razmeroma pomembne vrednote. V življenju je poklic pomemben saj na podlagi tega ljudje napredujejo in si s tem izboljšajo družbeni status. Med ljudmi lahko razlikujemo med tistimi, ki v svojem poklicu uživajo in ga opravljajo z veseljem in tistimi, ki jim je poklic le vsakdanja rutina. Med njimi je razlika v motiviranosti za delo, ki lahko veliko pripomore k uspehu pri poklicu. Statistični urad RS je poklic opredelil kot delo, ki ga oseba opravlja zato, da si pridobi sredstva za preživljanje (Statistični urad RS 2008).

V Sloveniji se je poimenovanje poklica dolgo enačilo s strokovnim nazivom, pridobljenim po končanem šolanju. V obdobju Jugoslavije je večino zaposlenih več let, ali pa kar celo delovno dobo, opravljalo enako delo na istem delovnem mestu. Zato razlikovanje med strokovno izobrazbo in delom, ki ga zaposleni opravlja, ni predstavljalo pomembnejšega analitičnega problema. S prestrukturiranjem gospodarstva v Sloveniji so se številna delovna mesta zaprla, postopoma so se pojavljala nova delovna mesta, posamezniki so bili prisiljeni pogosteje zamenjati zaposlitev in s tem tudi poklic. Prišlo je do potrebe po ločitvi dveh pojmov – strokovne klasifikacije oziroma v ožjem smislu naziva po končani šoli ter poklica kot vrste dela, ki ga opravlja posameznik. Po končanem izobraževalnem programu določene stopnje izobraževanja posameznik pridobi naziv poklicne oziroma strokovne izobrazbe in ne poklic. V skladu s konceptom klasifikacije se posameznika razvrsti v poklic oziroma v skupino poklicev glede na zahtevnost, kompleksnost, vrsto in druge značilnosti nalog in dolžnosti, ki jih opravlja pri svojem delu. Poklicna usmerjenost je torej nekaj drugega kot sam poklic na trgu dela in slednjega ni mogoče enostavno enačiti z

nazivom poklicne oziroma strokovne izobrazbe. Kramberger je poklic opredelil kot sposobnost, ki se odraža v znanju, zmožnostih in navadah, potrebnih za opravljanje smiselno zaokroženega področja dela. Poklic je torej vrsta konkretnega dela, ki organizirano združuje sorodne operacije, faze dela, v široko celoto (Kramberger 1999).

Pri primerjavi definicij Statističnega urada in Krambergerja je razvidno, da Statistični urad poklic opredeli zelo poenostavljeno. Bistvo definicije je, da je poklic delo, ki ga ljudje opravljajo za lažjo pridobitev materialnih dobrin. Kramberger pa je v definicijo uvedel še znanje, zmožnosti in navade ter širok spekter opravil, ki so pri poklicu pomembna.

4.2 VOJAŠKI POKLIC

V vojaški sociologiji so že nekaj desetletij prisotne razprave o definiranju vojaškega poklica. Z analizo vojaškega poklica v sodobnem družboslovju so se sociologi začeli ukvarjati v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Abrahamsson je vojaški poklic opredelil kot vojaško profesijo, ki vključuje najbolj profesionaliziran del vojaške poklicne skupine in sicer častniški zbor. Danes institucije častniškega zbora ne sestavljajo zgolj tradicionalni vojaški profesionalci. Nove vloge vojske ter nova tehnika in tehnologija zahtevajo vedno večjo specializacijo znanja, kar se kaže v množičnem prihodu civilnih strokovnjakov na delo v oborožene sile, ter s tem vdor civilnih norm v vojaško organizacijo (Grizold 1998).

Kobentar Jože je v Biltenu Slovenske vojske vojaški poklic opredelil kot sklop dejavnosti, za katere je potrebna določena usposobljenost, ki jo dosežemo z izobraževanjem in usposabljanjem v rednem šolanju, s kombinacijo rednega in vojaškega šolanja ter pri vojaškem šolanju doma in v tujini. Vojaške poklice potrebujemo v poveljstvih, enotah in zavodih Slovenske vojske ter na delovnih mestih na Ministrstvu za obrambo, za katera velja, da se na njih opravlja vojaška služba.

V primerjavi definicije Kobentarja in definicije poklica Krambergerja lahko vidimo, da oba poudarjata pomembnost izobraževanja oziroma znanja in zmožnosti, navad oziroma usposobljenost. Razlika je le v dodatnem izpopolnjevanju na vojaškem področju pri vojaškem poklicu. V Slovenski vojski imamo vojaške poklice, za katere je potrebna tako strokovna izobrazba javnih ustanov v kombinaciji z vojaško strokovno izobrazbo, kot tudi izkušnje pridobljene v vojaških ustanovah. Poleg vojaških poklicev so v Slovenski vojski

prisotni tudi poklici, ki se lahko opravljajo z javno strokovno izobrazbo, ti poklici se označujejo kot civilni (Kobentar 2003).

Na pridobivanje dodatnih kadrov v vojaško organizacijo vpliva več dejavnikov. Ti dejavniki se navezujejo na razlike, ki se tičejo narave dela v vojaški organizaciji in dela v drugih družbenih ustanovah. Pomembna je povezanost med vojsko in družbo in čim višja stopnja podpore družbe vojaški organizaciji. V demokratično urejenem okolju je ključno, da oborožene sile niso preveč ločene od družbe, katero naj bi branile in ki jim zagotavlja finančna sredstva ter zaposlene. Povezanost je potrebna tudi zaradi pridobivanja kadra oboroženim silam in prav tako ponovnega odhajanja in zaposlovanja kot civilisti v družbi. Drug dejavnik je legitimnost vojske v sodobnih družbah. Nove razmere na področju mednarodne varnosti in spremembe sistema vrednot v smeri individualizma krepijo vprašanje legitimnosti vojske, ki je povezana s težavami pri zagotavljanju kadra (Vegič 2006).

Dejavnik zanimanja za vojaško službo so tudi vrednostne spremembe v sodobnih družbah. Te spremembe vodijo do vedno bolj nespoštljivega odnosa do vojske in tudi drugih družbenih institucij, ki vse bolj postajajo izpostavljene kritičnemu nadzoru. Vojske se srečujejo z vprašanjem združljivosti družbenih vrednot z vrednotami, prevladujočimi v vojski. Današnja družba vse manj pomena pripisuje vrednotam skupnosti. Te vrednote, kot na primer disciplina, ubogljivost, podrejanje posameznika skupini, so med prevladujočimi v vojaški organizaciji. Pri pridobivanju kadrov je zato potrebno iskati ravnovesje med prevladujočimi vrednotami v vojaški organizaciji in v okolju. Na uspešnost pridobivanja kadrov vpliva tudi trg delovne sile. Vojaška organizacija se srečuje s konkurenčnimi delodajalci, s katerimi pogosto težko tekmuje. Posledica delovanja tržnih mehanizmov je zato lahko tudi nihanje zanimanja za zaposlovanje v vojski v odvisnosti od gospodarskega položaja v državi. Med gospodarskimi krizami je zanimanje za vojaški poklic večje kot med ugodnimi gospodarskimi gibanji. Večje zanimanje za delo v vojski je tudi med družbenimi sloji, ki imajo manj možnosti za uspeh na drugih delovnih področjih in v vojski vidijo možnost za začetek svoje kariere. Pri načrtovanju promocije pridobivanja kadra za delo v vojski se zato vedno bolj upoštevajo tržne zakonitosti (Vegič 2006).

Naslednji dejavnik vplivanja na zaposlovanje v vojski je način, na katerega vojska predstavlja značilnosti vojaškega poklica. Vojska se mora promovirati kot delodajalec, ki

ponuja zanimivo delo, izzive, možnosti za študij. Oglaševanje je uspešno le, če se ponujajo delovni pogoji, ki so konkurenčni na trgu delovne sile. Razmišljati je potrebno na primer o dolžini pogodbenega roka. Raziskave so pokazale, da so mladi bolj zainteresirani za krajši rok zaposlovanja, vojaškim organizacijam pa je bolj ustrezen daljši rok zaposlovanja. K privlačnosti vojaške službe pripomore tudi pridobivanje dodatnih kvalifikacij, ki omogočajo večjo konkurenčnost na trgu delovne sile po odhodu iz vojske. Za vojaške organizacije je značilno, da večini poklicnih vojakov ne omogoča zaposlitve do upokojitve. Poklicni vojaki, izjema so praviloma častniki in podčastniki, se zaposlujejo za določen pogodbeni rok, po katerem morajo najti ustrezno zaposlitev zunaj vojske. Posledica visokega deleža odhodov poklicnih vojakov iz vojske je potreba po stalnem pridobivanju novega kadra. Intenzivnost zaposlovanja in odhodov je v vojaških organizacijah tako večja, kot to velja za druge subjekte na trgu delovne sile (Vegič 2006).

4.3 ZNAČILNOSTI SLOVENSKE VOJSKE

5. člen Zakona o obrambi Slovensko vojsko opredeljuje kot vojaška poveljstva, enote, zavodi in druge vojaške sestave, ki so pod enotnim poveljstvom, z enotnimi oznakami pripadnosti Slovenski vojski in odkrito nosijo orožje (Zakon o obrambi).

Namen Slovenske vojske je preprečevanje napada na državo ter obramba neodvisnosti, nedotakljivosti in celovitosti države in njenih nacionalnih interesov. Poleg tega je namen Slovenske vojske tudi vključevanje in udejstvovanje države v mednarodnih varnostnih povezavah na podlagi mednarodnih pogodb. Iz namena so izpeljana poslanstva Slovenske vojske. Ta so:

1. preprečevanje katerekoli vrste agresije ter ustrezen odgovor nanjo, če se pojavi,
2. vojaško prispevanje k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti,
3. podpora sistemu zaščite, reševanja in pomoči drugim državnim organom in javnim institucijam pri zagotavljanju varnosti in blaginje državljanov Republike Slovenije.

Iz navedenih poslanstev Slovenske vojske izhajajo njene pglavitne naloge. Za vsako vojsko je zelo pomembna visoka bojna morala, ki pomeni pripravljenost in usposobljenost posameznikov in enot za soočenje z največjimi napori in njihovo obvladovanje, odrekanje in žrtve pri izvrševanju nalog v miru in vojni. Moralo se izgrajuje in vzdržuje z motiviranjem in vojaškim voditeljstvom, ki sta dejavnosti vseh poveljnikov na vseh ravneh

poveljevanja. Poleg bojne morale je zelo pomembna vrлина vojske tudi motivacija. Ta pomeni pripravljenost pripadnikov Slovenske vojske za usmerjanje naporov v izpolnjevanje zastavljenih nalog in doseganje ciljev. Pomembno je, da se naloge in cilji posameznikov poistovetijo z nalogami in cilji Slovenske vojske. Motivacija je proces, ki obsega dejavnosti, s katerimi poveljnik prepriča podrejene, da opravijo določeno nalogo. S tem poveljnik doseže, da imajo podrejeni občutek smiselnosti ciljev in nalog ter da verjamejo v tisto, kar delajo. Usposabljanje vojakov, da se bojujejo in zmagajo kot povezano, disciplinirano moštvo, ima zelo močan motivacijski učinek. Znanje in izurjenost zmanjšata strah in povečata samozavest, ta je močna motivacijska sila, ki dviguje moralo, pogum in pripravljenost za bojevanje. Motivacijo nadrejeni doseže s svojim lastnim zgledom, ustvarjanjem povezanega kolektiva in z ustreznim sistemom nagrajevanja in kaznovanja. Pripadniki Slovenske vojske, ki zaupajo vase, drug v drugega, v enoto, v poveljnika in podpirajo zastavljeni cilj, so dejansko motivirani (Kladnik 2007).

4.4 VREDNOTE V SLOVENSKI VOJSKI

Vrednote so zelo pomembne za učinkovito in uspešno delovanje nacionalnovarnostnega sistema. So vir vsakršnega družbenega dogajanja. Delujejo na dva načina: posameznika lahko motivirajo in usmerjajo v ustvarjalno dejavnost, lahko pa ga zavirajo. V tem primeru je človek demotiviran in lahko deluje nedružabno oziroma brez čuta za soljudi in do skupnosti. Posamezniki in skupine uveljavljajo svoje vrednote le v odnosih med ljudmi in do okolja. Če v organizacijah, ki so bistvene na področju zagotavljanja nacionalne varnosti, ni jasno postavljenega varnostnega sistema, občutka pripadnosti in ustrezne organizacijske, varnostne ter obrambne kulture, lahko trdimo, da je delovanje nacionalnovarnostnega sistema oziroma opravljanje njegove primarne vloge vprašljivo (Brezovšek in Haček 2006).

Glavni dejavniki, na katerih temelji določanje in uresničevanje ciljev in nalog v nacionalnem in mednarodnem okolju, so vrednote Slovenske vojske. Te vrednote izhajajo iz občečloveških vrednot in vrednot slovenske družbe z določenimi posebnostmi, ki so pogojene z naravo delovanja vojske. Vrednote Slovenske vojske so izhodišče za delovanje posameznikov in skupin, pri uresničevanju poslanstev in nalog. Pripadniki Slovenske vojske razvijajo naslednje vrednote:

- strokovnost, usposobljenost in izurjenost, kar zagotavlja vse pogoje za delovanje vojske kot celote,
- odgovornost za njegovo lastno vedenje in rezultate dela, ki se kaže v soočenju in sprejemanju pozitivnih in negativnih posledic njihovega ravnanja in dela,
- človekoljubnost, ki temelji na normah notranjega prava ter mednarodnega vojnega in humanitarnega prava in se kaže v pripravljenosti pomagati in ponuditi podporo ljudem v stiski, tako v nacionalnem kot v mednarodnem okolju,
- spoštovanje, ki se kaže v sprejemanju soljudi, strpnosti do razlik in pripravljenosti za dialog,
- pripadnost, ki temelji na domoljubju in se kaže v sprejemanju, spoštovanju in uresničevanju ciljev Slovenske vojske kot celote ter posameznikovega kolektiva,
- tovarištvo, ki povezuje kolektiv pri vsakodnevem delu in skupnem doživljanju opravljenih nalog, izkaže pa se v trenutkih nevarnosti in posebnih obremenitev,
- odličnost in ugled, ki se kaže v skrbi za pozitivno podobo v domači in mednarodni javnosti (Kladnik 2007).

Po podatkih iz raziskave narejene med osnovnošolci in srednješolci leta 2005, so za mlade najpomembnejše vrednote v vojski disciplina, druga najpomembnejša je domoljubje in tretja čast (Brezovšek in Haček 2006).

4.5 VOJAŠKI POKLIC IN MLADI

Pogosto se vrednoti, da mladi vstopijo v obdobje odraslosti, ko zaključijo šolanje in si najdejo stalno zaposlitev. Samo obdobje prehoda se po besedah strokovnjakov z obravnavanega področja podaljšuje, predvsem na račun večje pomembnosti samega izobraževanja, individualizacije mladostnikov in emancipacije. V zadnjem času problem iskanja primerne službe stopa ponovno v ospredje. Velikokrat imajo mladi, brez izkušenj, težave pri iskanju zaposlitve. Ta problem nezaposlivosti za mlade povzroča zaplete pri prehodu v obdobje odraslosti in samostojnega državljanstva (Bradley, Hoof 2005).

Kljub dejstvu, da mladi težko najdejo zaposlitev, je zanimanje za kratkotrajno službovanje v Slovenski vojski dokaj nizko. Mladi imajo pri poklicih v Slovenski vojski kar nekaj zadržkov. Dejavnike, ki vplivajo na zanimanje za vojaški poklic, sem našela v poglavju

4.2. V nadaljevanju bom opisala še dejavnike, ki se navezujejo na zanimanje mladih za službovanje v vojaški organizaciji.

Ena od značilnosti interesa mladih za vojaški poklic je, da v sodobno razvitih državah pogosto zasledimo distanciran odnos mladih do vojaških zadev in vojske, kar posledično pomeni tudi manj zanimanja za opravljanje vojaškega poklica. Druga značilnost so spremembe na področju nacionalnovarnostne in mednarodnovarnostne politike. Obrambo ozemlja države, kot primarno funkcijo vojske, vse bolj nadomeščajo različne naloge v zagotavljanju miru in stabilnosti zunaj državnih meja. Te spremembe vplivajo na javno podobo vojaške organizacije in tudi na interes za vojaško službo. Določen del mladih bo odhod na delovanja v drugo državo v okviru vojske vzel kot izziv. Drugi del mladih, ki razmišljajo o zaposlitvi blizu domačega kraja in oblikovanju družinskega življenja, bo delo v tujini odvrnilo od misli na zaposlitev v vojski (Malešič in drugi 2006).

Na podlagi vrednot mladih in vrednot Slovenske vojske lahko opredelim, katere so tiste vrednote, ki se dopolnjujejo in katere bi lahko v Slovenski vojski upoštevali pri vzpodbujanju interesa mladih za vstop v vojsko. Za vrednote kot so razumevanje s partnerjem, ljubezen, družabnost, vznemirljivo življenje, svobodna izbira družbe lahko rečemo, da so bolj »osebne« in se jih v poklicu težje uveljavlja. Varnost svoje družine, naroda, mir na svetu, red in stabilnost družbe so vrednote, ki so v vojski pomembne, saj te pomenijo glavni namen in naloge vojske. Vojska na podlagi teh vrednot izobražuje in usposablja svoje zaposlene.

Vrednote Slovenske vojske kot so strokovnost, usposobljenost, odgovornost za lastno vedenje in delo, odličnost in ugled lahko povežemo z vrednotami, kot so ustvarjalnost, originalnost, ugled in napredek, ki so mladim pomembne. Vse te vrednote so pomembne pri poklicu. Pomenijo predvsem uspešno opravljanje svojega poklica, izvajanje zastavljenih ciljev in možnost napredovanja. Vrednoti, kot sta individualnost in biti sam svoj gospodar, težje povežemo z vrednotami vojske, saj sta nasproti kolektivnosti, tovarištvu in pripadnosti, ki so v vojski zelo pomembne vrednote. Le te vojsko predstavljajo kot organizacijo, v kateri skupina veliko pomeni. Iz navedenih primerjav lahko povzamem, da je kar nekaj vrednot, ki se povezujejo in bi le te lahko uporabili pri promociji vojaškega poklica med mladimi.

5 RAZISKAVA O INTERESIH MLADIH ZA VSTOP V SLOVENSKO VOJSKO

Poznavanje interesov mladih za vojaški poklic je pomembno zaradi problematike zaposlovanja v vojski. Pomembno je poznati želje mladih glede izbire poklica. Spoznali smo že kakšna je povezanost med vrednotami, ki so pomembne v vojski in vrednotami mladih. V nadaljevanju bodo predstavljeni rezultati raziskave, katere glavni namen je bil ugotoviti kakšen je odnos mladih do Slovenske vojske, vojaškega poklica, kakšno je zanimanje za delo v tej organizaciji ter kakšno podporo in ugled uživa Slovenska vojska med mladimi.

5.1 PREDSTAVITEV ANKETE

Anketa v okviru raziskave o vplivu življenjskega stila mladih na njihovo pripravljenost za sodelovanje v Slovenski vojski je potekala od 2. do 24. oktobra 2008 na 11 različnih srednjih šolah, v štirih večjih regijskih in šolskih centrih v Sloveniji: v Ljubljani, Mariboru, Kopru in Novem mestu. Anketa je sestavljena iz treh delov. Prvi - splošni del vprašalnika obsega vprašanja o zadovoljstvu, prihodnosti, športni aktivnosti, zaupanju v institucije, ugledu poklicev, drugi del obsega vprašanja o Slovenski vojski in vojaškem poklicu in tretji del obravnava informiranost o Slovenski vojski. Raziskavo je izvedlo podjetje DRSD, Družba za raziskovalne in svetovalne dejavnosti, d.o.o., naročnik je bilo Ministrstvo za obrambo.

Tabela 5.1: V raziskavo vključene šole s pripadajočim deležem anketiranih

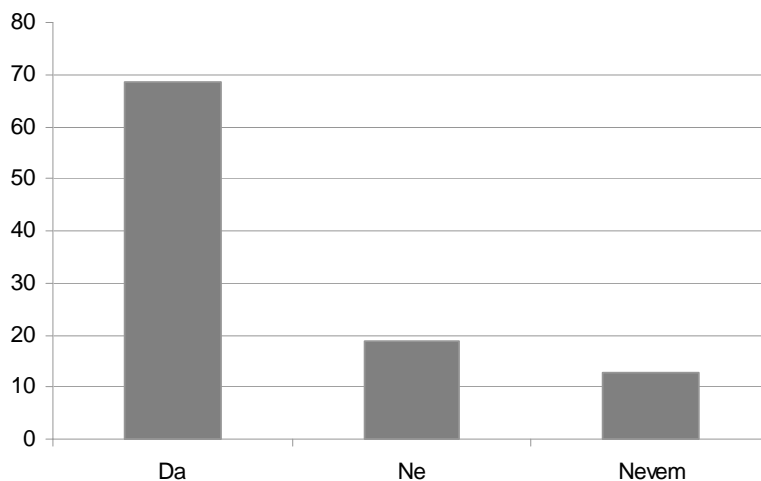
Strojna in kemijska šola – Aškerčeva, Ljubljana	8,2%
Poklicna in strokovna šola Bežigrad, Ljubljana	7,2%
Srednja gradbena, geodetska in ekonomska šola Ljubljana	14,1%
Srednja ekonomsko-poslovna šola Koper	9,0%
Srednja trgovska šola Maribor	7,5%
Gimnazija Koper	8,5%
Gimnazija Maribor	7,4%
Šolski center Novo mesto	16,1%
Gimnazija Novo mesto	8,9%
Gimnazija Ledina, Ljubljana	10,0%
Srednja ekonomska šola Maribor	3,1%

V anketo so bili vključeni dijaki 2., 3. in 4. letnika. Sodelovali so 1203 mladi. Anketiranci so bili stari od 15 do 21 let, predvsem 2. in 3. letnik srednje šole, manjši delež so predstavljali dijaki 4. letnikov srednjih šol. Slabih 20% anketirancev je bilo vključenih v 3-letne izobraževalne programe, ostali so bili vključeni v 4-letne programe. Anketiranje je potekalo neposredno na šolah.

V prvem delu, ki temelji na bolj splošnih vprašanjih, smo pridobili nekakšno predstavo o počutju mladih v Sloveniji. V prvih treh vprašanjih smo srednješolce povprašali o tem, kako so zadovoljni s svojim življenjem. Izbrali smo tri področja, in sicer:

- zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji na splošno,
- zadovoljstvo z izbiro srednješolskega programa,
- zadovoljstvo z materialnimi razmerami v njihovi družini.

Graf 5.1: Zadovoljstvo z življenjem v Sloveniji (v %)

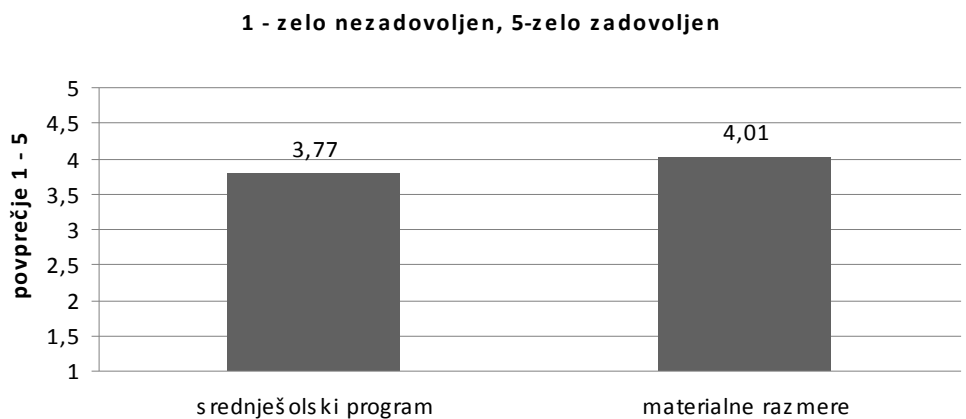

Vir: DRSD (2008).

Graf 5.1 prikazuje, da sta dobri dve tretjini vprašanih (68,6%) zadovoljni z življenjem v Sloveniji. Zadovoljstvo z izbiro srednješolskega programa in z materialnimi razmerami je še višje. 72% vprašanih je zadovoljnih z izbiro srednješolskega programa, kar 78% vprašanih je zadovoljnih z materialnimi razmerami, v katerih živijo. Graf 5.2 prikazuje povprečno vrednost zadovoljstva z izobraževanjem in življenjskimi razmerami mladih. S programom izobraževanja so mladi srednje zadovoljni, bolj so zadovoljni z materialnimi dobrinami. Pri vseh treh vprašanjih ima zelo negativno mnenje manj kot 20% srednješolcev oziroma pri drugem in tretjem vprašanju manj kot 10%.

Rezultati kažejo na splošno zadovoljstvo srednješolcev z življenjem, izobraževanjem in materialnimi razmerami v Sloveniji. Glede na opis obdobja mladosti v 3. poglavju diplomske naloge, kjer sta glavni opisani značilnosti brezskrbnost ter ekonomska in socialna odvisnost od družine, je razvidno, da mladi v Sloveniji uživajo razmeroma veliko podporo, pomoč in razumevanje svoje družine. Vedno večje sprejemanje in razumevanje mladih v družbi vodi v podaljševanje obdobja adolescence v pozna dvajseta leta.

Graf 5.2: Zadovoljstvo z izbiro srednješolskega programa in materialnimi razmerami, v katerih mladi živijo s svojo družino

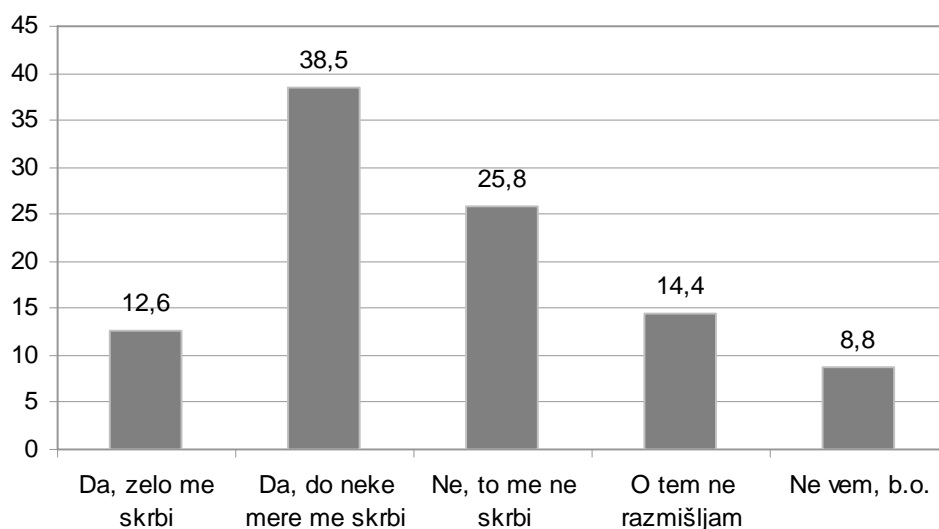
Vir: DRSD (2008).

V nadaljevanju so srednješolci razmišljali o njihovi življenjski viziji, o aktivnostih in življenju po končani srednji šoli. Dobri dve tretjini vprašanih že razmišljata s čim se bosta ukvarjali po zaključku srednje šole. Če to vprašanje primerjamo z učnim uspehom, iz povprečja z dobrimi 72% izstopajo boljši učenci, tisti, ki so v preteklem šolskem letu dosegli prav dober ali odličen učni uspeh. Pri primerjavi z učnim uspehom nekoliko bolj o svoji prihodnosti razmišljajo gimnazijci. Med tistimi, ki razmišljajo o prihodnosti, je večina takšnih, ki želijo šolanje nadaljevati. Glede na to, da po končani gimnaziji večina nadaljuje šolanje, saj je s to izobrazbo zelo težko pridobiti zaposlitev, je razumljivo, da gimnazijci bolj razmišljajo o prihodnosti (v smislu kje nadaljevati študij). Ti mladi se zavedajo, da z nadaljevanjem izobraževanja pridobijo višjo izobrazbo, kar pomeni večje možnosti za boljšo zaposlitev. Tisti, ki se želijo po končani srednji šoli zaposliti, so v manjšini in so predvsem dijaki 3-letnih programov.

Pri vprašanju o zaskrbljenosti glede zaposlitve po končanem šolanju je 38,5% srednješolcev odgovorilo, da jih zaposlitev v prihodnosti skrbi »do neke mere«. Najmanj

(12,6%) jih je odgovorilo, da jih »zelo skrbi«. Kar polovica mladih še ni obremenjena s problemom iskanja zaposlitve, kar kaže na prezskrbno mladostniško življenje. Tretina vprašanih je bolj pesimistična in zaskrbljena glede zaposlitve, kar je lahko tudi posledica zdajšnjih slabih razmer v gospodarstvu.

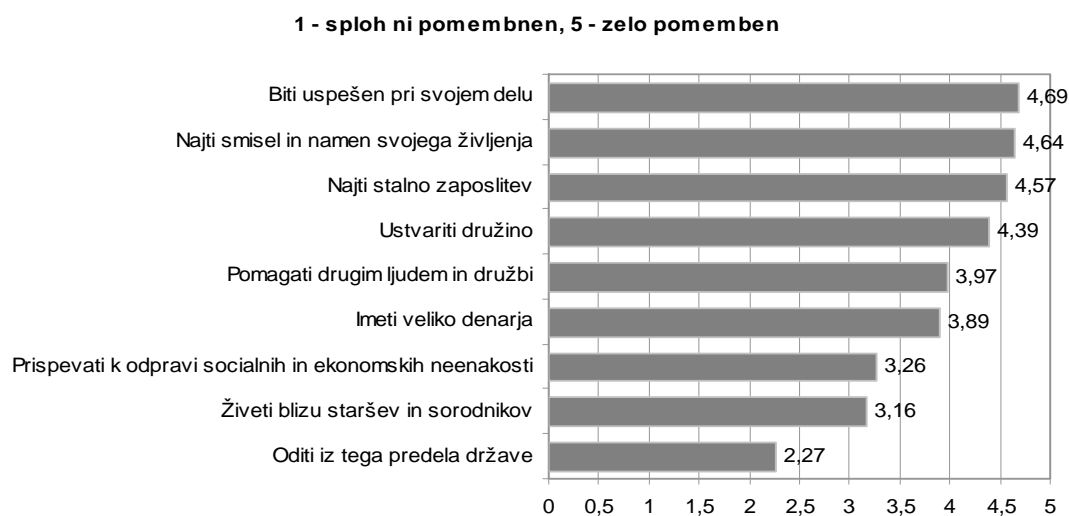
Graf 5.3: Skrb za pridobitev zaposlitve po končani srednji šoli ali po končanem študiju (v %)

Vir: DRSD (2008).

Dijaki so, glede na pomembnost, razvrstili nekaj življenjskih ciljev. Najvišje ocenjena cilja sta bila, da bi bili uspešni pri svojem delu (4,69%) ter da bi našli smisel in namen svojega življenja (4,64%). Ta dva cilja kažeta na zavedanje mladih o prihodnosti, ko ne bodo več odvisni od drugih in bodo lahko delovali samostojno in samozavestno. Glede na ta dva cilja je razumljivo, da cilja živeti blizu staršev, sorodnikov ne uvrščajo med pomembnejše cilje. Zanimivo je, da je cilj oditi iz predela države, kjer živijo, najnižje uvrščen (2,27%). Primerjava s prej omenjenim ciljem (živeti blizu staršev, sorodnikov) kaže na to, da mladi so navezani na svoje življenjsko okolje, vendar ne v smislu družinskih vezi. Bolj so jim pomembne prijateljske vezi in okolica, v kateri se vsak dan gibljejo.

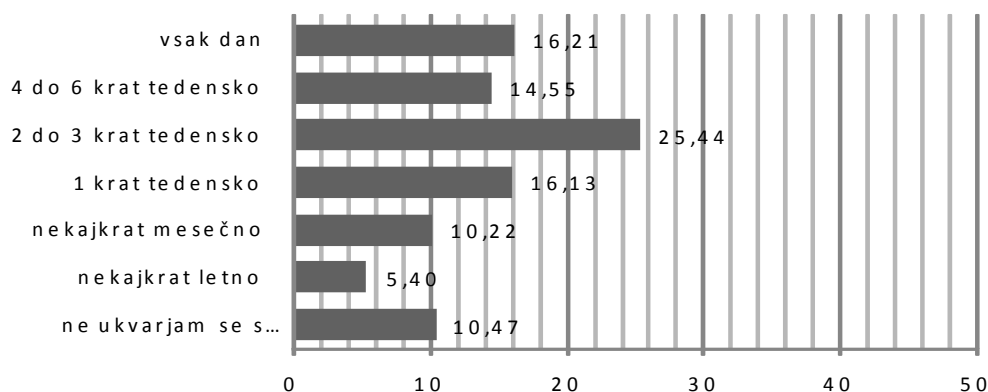
Graf 5.4: Življenjski cilji glede na pomembnost (v %)

Vir: DRSD (2008).

Dobra kondicijska pripravljenost je zelo pomembna pri vojaškem poklicu, zato se je eno izmed vprašanj navezovalo na športno udejstvovanje mladih. V vojski so športne aktivnosti zelo pogoste zlasti pri poklicu vojaka. Glede na mlado populacijo, ki je bila vključena v anketo, smo pričakovali, da bo kar precej vprašanih športno aktivnih. Pokazalo se je, da je desetina takšnih, ki se s športom ali rekreacijo sploh ne ukvarjajo, dobri dve tretjini vprašanih se redno ukvarjata s športom, torej vsaj enkrat tedensko ali pogosteje. Zanimivo se je pokazalo, da je redno ukvarjanje s športom bolj prisotno pri dijakih nižjih letnikov, medtem ko med dijaki višjih letnikov zanimanje za šport počasi upade. Lahko predvidevamo, da je to posledica zmanjševanja števila ur športne vzgoje pri višjih letnikih in se zato tudi manj ukvarjajo s športom izven šole.

Graf 5.5: Ukvarjanje s športom oziroma s kakršnokoli rekreativno dejavnostjo (v %)

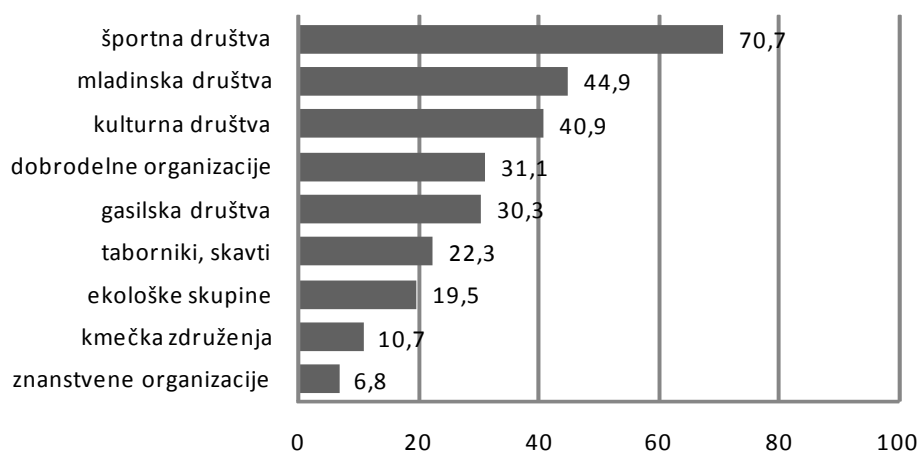
Vir: DRSD (2008).

Sledilo je vprašanje s katerim športom se mladi največ ukvarjajo. Največ se ukvarjajo z nogometom, nato s tekom, košarko, kolesarstvom in odbojko. Pri tem vprašanju se pokaže razlika med kolektivnimi in individualnimi športi. V primeru, da so mladim bližje kolektivni športi (npr. nogomet, košarka), lahko predvidevamo, da bodo tudi v vojski bolje delovali, saj jim delo v skupini in medsebojno sodelovanje ni tuje. Tisti, ki se več ukvarjajo z individualnimi športi (npr. tek, kolesarstvo) bodo težje navezali stik s svojim kolektivom. Med kolektivnimi športi se dijaki najpogosteje odločajo za nogomet, med individualnimi za tek.

Sodelovanje srednješolcev v društvih oziroma organizacijah se navezuje na zanimanje za aktivnosti, ki jih izvajajo v prostem času. Mladi si zapolnijo prosti čas na različne načine. Večina se ukvarja z tistimi interesnimi dejavnostmi, ki jih zanimajo in v njih uživajo. Nekateri v udejstvovanju v društvih ali organizacijah vidijo možnost za nadgrajevanje svojega znanja (npr. pri športu tudi izpopolnjevanje svoje telesne pripravljenosti). Tistim, ki svoj prosti čas namenijo treniranju v različnih športih, so pomembni tudi dosežki, saj jih lahko pripeljejo do zaslužka in v prihodnosti do poklica.

Pri vključenosti v društva najbolj izstopajo športna društva in organizacije, saj je kar 70% vprašanih odgovorilo, da so člani le teh. Z dobrimi 40% sledijo mladinska in kulturna društva ter organizacije, dobrih 30% dijakov pa je vključenih v razna humanitarna društva in organizacije ter v gasilska društva. Prav v vseh že omenjenih društvih ali organizacijah so bili dijaki aktivni tudi v zadnjih 12 mesecih.

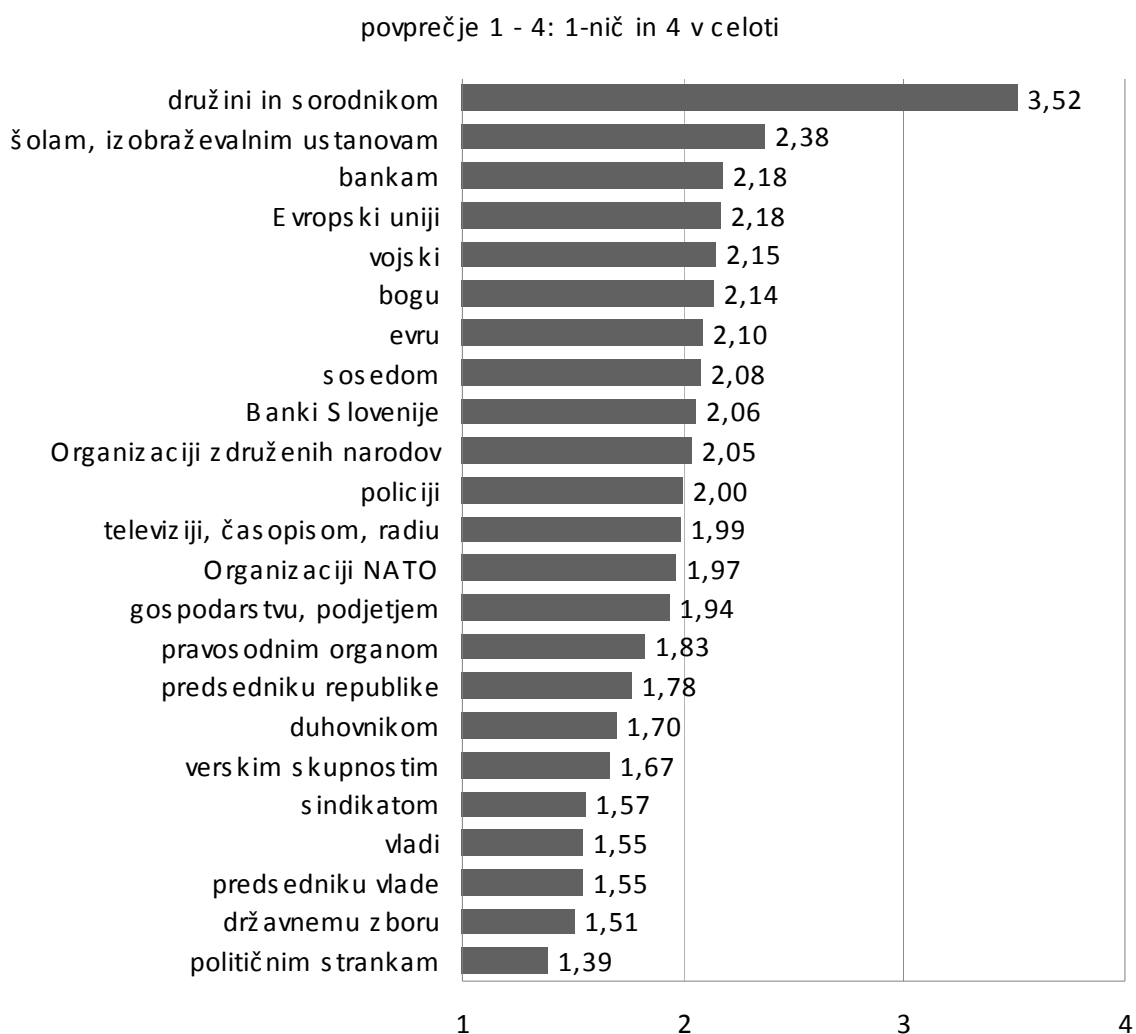
Graf 5.6: Sodelovanje v različnih skupinah in organizacijah (v %)

Vir: DRSD (2008).

Zaupanje dijakov v različne institucije smo merili na lestvici od 1 do 4. Pokaže se, da mladi najbolj zaupajo svoji družini. Zanimivo in spodbudno je dejstvo, glede na to, da gre za srednješolce, da se takoj za družino uvrščajo izobraževalne ustanove. Izobraževalnim ustanovam po zaupanju sledijo banke, Evropska unija, na petem mestu je vojska. Zaupanje v vojsko je precej visoko, saj se nahaja v zgornji četrtini vseh naštetih institucij. Najnižje na lestvici se pojavlja zaupanje v politične institucije: vlado, predsednika vlade, državni zbor in politične stranke.

Graf 5.7: Zaupanje v institucije (v %)

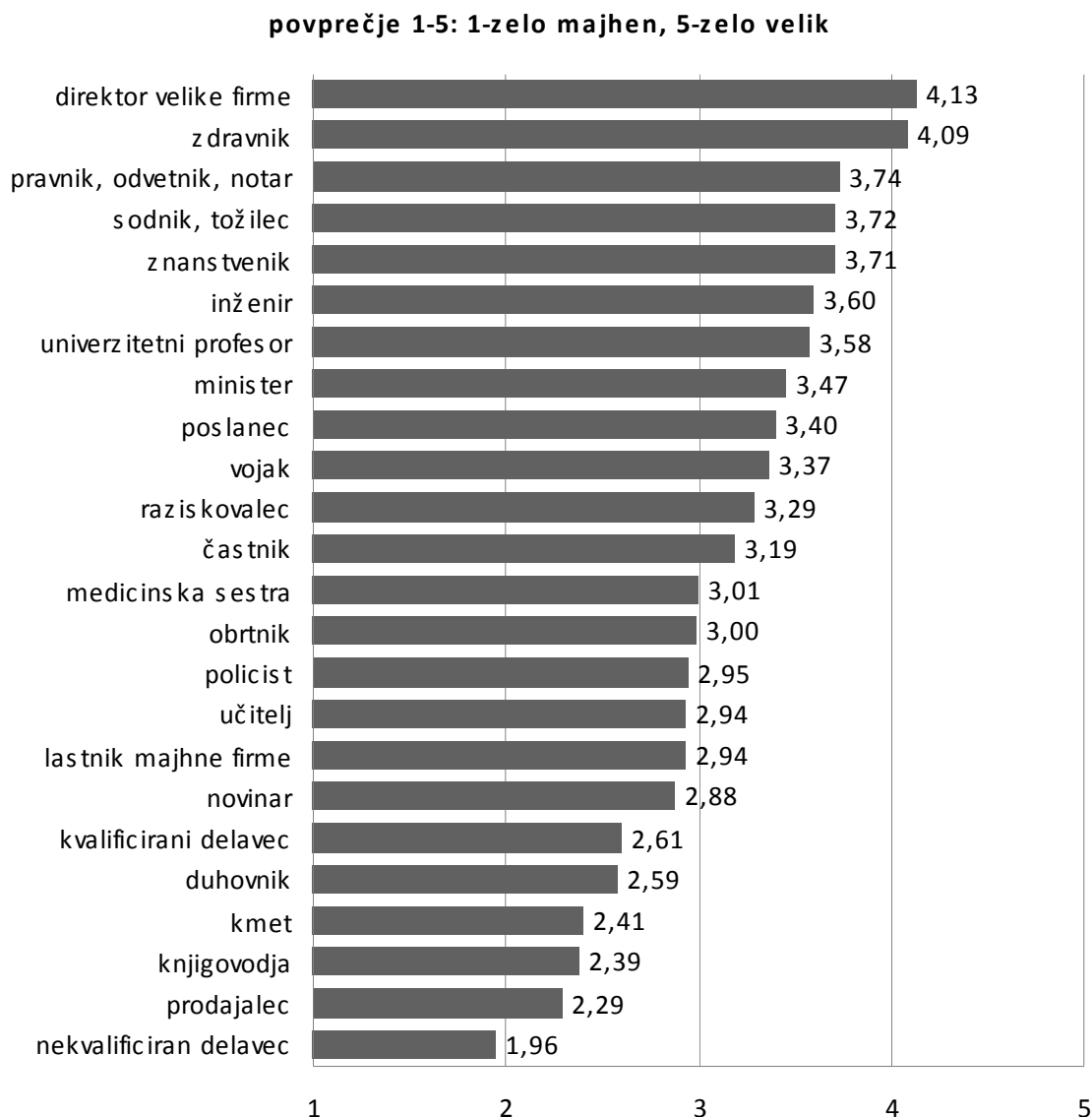

Vir: DRSD (2008).

Dijakom smo naštelih nekaj poklicev in jih prosili, naj ocenijo njihov ugled. Iz teh odgovorov lahko sklepamo kateri poklici so mladim najbližji, jih mogoče zanimajo in bi bili pripravljeni nadaljevati izobraževanje v smeri teh poklicev. Najvišje na lestvico ugleda

so dijaki postavili direktorja velikega podjetja, sledita zdravnik in odvetnik. Še vedno v zgornjo polovico se uvrščata vojak in častnik. Najnižje na lestvici ugleda sta po oceni slovenskih srednješolcev prodajalec in nekvalificiran delavec. Mladi so najvišje ocenili predvsem visoko kvalificirane poklice, za katere je potrebna zadostna izobrazba.

Graf 5.8: Ugled poklicev (v %)

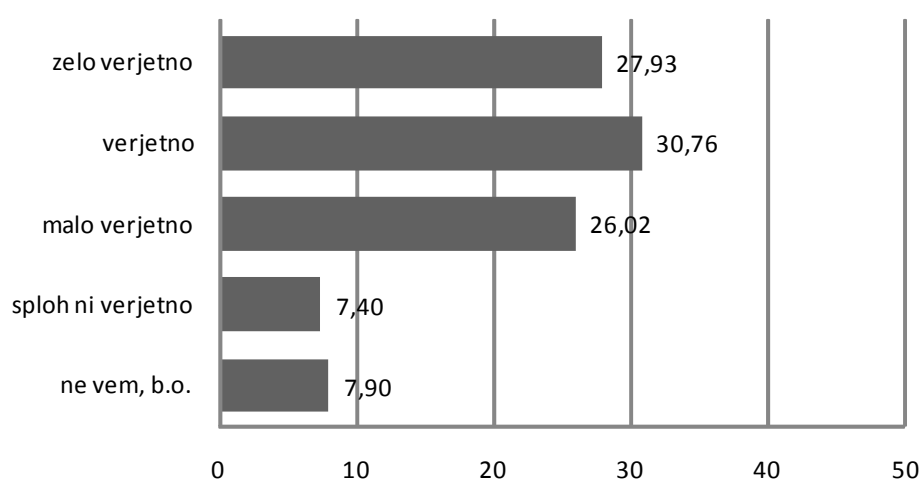
Vir: DRSD (2008).

Iz obeh vprašanj je razvidno, da imajo mladi o vojaški organizaciji pozitivno mnenje, kar še ne pomeni, da bi bili pripravljeni sodelovati oziroma se zaposlitivi v njej. Zaupanje in ugled vojaške organizacije pomeni predvsem možnost, da se mladim to institucijo bolj približa in se jih na tak način vzpodbudi k razmišljanju o možnosti zaposlitve v vojski.

V nadaljevanju se vprašanja navezujejo na vojaško organizacijo in vojaški poklic. Najprej je nekaj vprašanj o vojski na splošno, nato sledijo podrobnejša vprašanja o zanimanju za Slovensko vojsko.

Dijake smo povprašali, kako verjetno se jim zdi, da bo Slovenija v prihodnosti še potrebovala vojsko. Dobra polovica vprašanih meni, da je verjetno ali celo zelo verjetno, da bo Slovenija še potrebovala vojsko. Manjši je delež tistih, ki menijo, da vojske v prihodnosti ne bomo več potrebovali.

Graf 5.9: Verjetnost, da bo Slovenija v prihodnosti še potrebovala vojsko (v %)

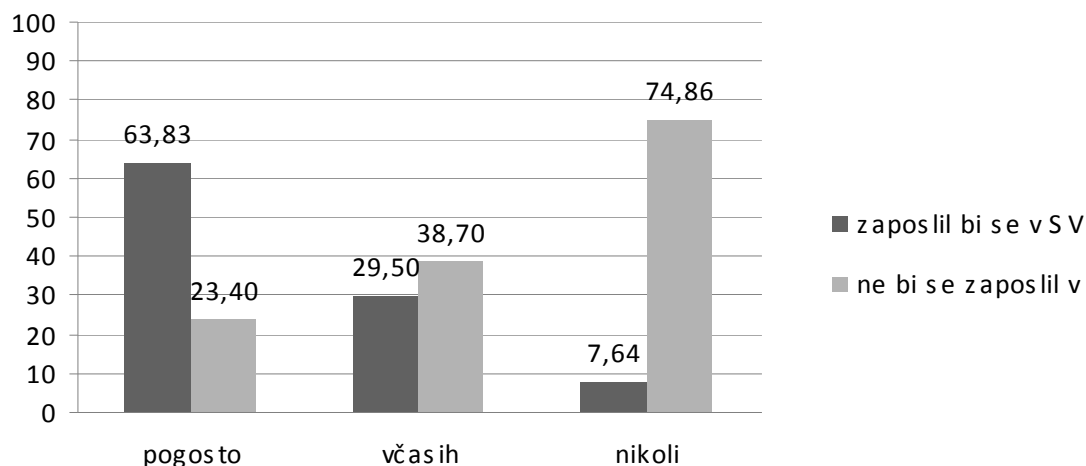

Vir: DRSD (2008).

Slovenska vojska, kot predmet pogovora med srednješolci, se pojavlja zelo redko oziroma skoraj nikoli. Kar 44,6% vprašanih se nikoli ne pogovarja o vojski, 43,4% se o vojski s prijatelji pogovarja le včasih, 7,8% se o vojski pogovarja pogosto. Ta rezultat ni vzpodbuden, saj kaže na majhno zanimanje mladih za dogajanje v Slovenski vojski, kar je lahko tudi vzrok za to, da ne razmišljajo o zaposlitvi v njej.

Iz grafa 5.10 je razvidna medsebojna povezanost med pogovorom s prijatelji o vojski ter interesom za možnost zaposlitve v njej. Pri tistih, ki se pogosto pogovarjajo o vojski, je tudi večji interes za zaposlitev v Slovenski vojski. Razmerje je skoraj 3:1, saj je kar 63,8% tistih, ki imajo interes za zaposlitev in le 23,4% tistih, ki se pogosto pogovarjajo o vojski, vendar se v njej vseeno ne bi zaposlili. Prav tako je iz grafa razvidno, da tisti, ki se ne pogovarjajo o vojski, tudi nimajo interesa za zaposlitev v njej. Nekateri so pri tem vprašanju ostali neopredeljeni.

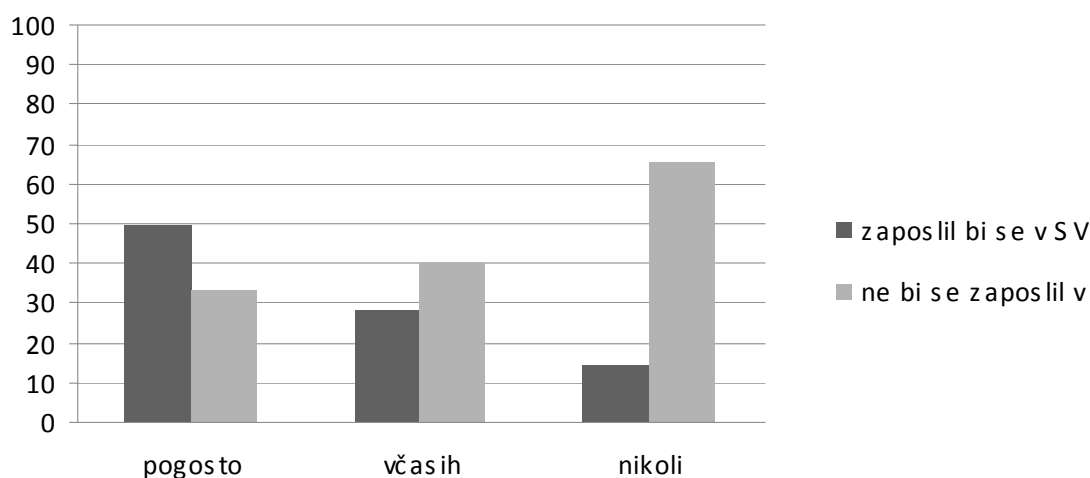
Graf 5.10: Pogovarjanje s prijatelji o vojski in možnost zaposlitve v Slovenski vojski (v %)

Vir: DRSD (2008).

Pri vprašanju kako pogosto mladi prihajajo v stik s predstavniki Slovenske vojske, jih je kar polovica odgovorila, da nikoli. 40% jih je odgovorilo, da včasih ali pogosto, nekaj jih je ostalo neopredeljenih. Iz grafa 5.11 je razvidno, da tisti, ki prihajajo v stik s pripadniki Slovenske vojske, posledično bolj razmišljajo o zaposlitvi v njej. Polovica vprašanih, ki pogosto prihaja v stik s pripadniki Slovenske vojske, bi se v Slovenski vojski tudi zaposlila. Prav tako je iz grafa razvidno, da tisti, ki ne prihajajo v stik s predstavniki Slovenske vojske, tudi ne razmišljajo o možnosti zaposlitve.

Graf 5.11: Stik s predstavniki Slovenske vojske ter možnost zaposlitve v njej (v %)

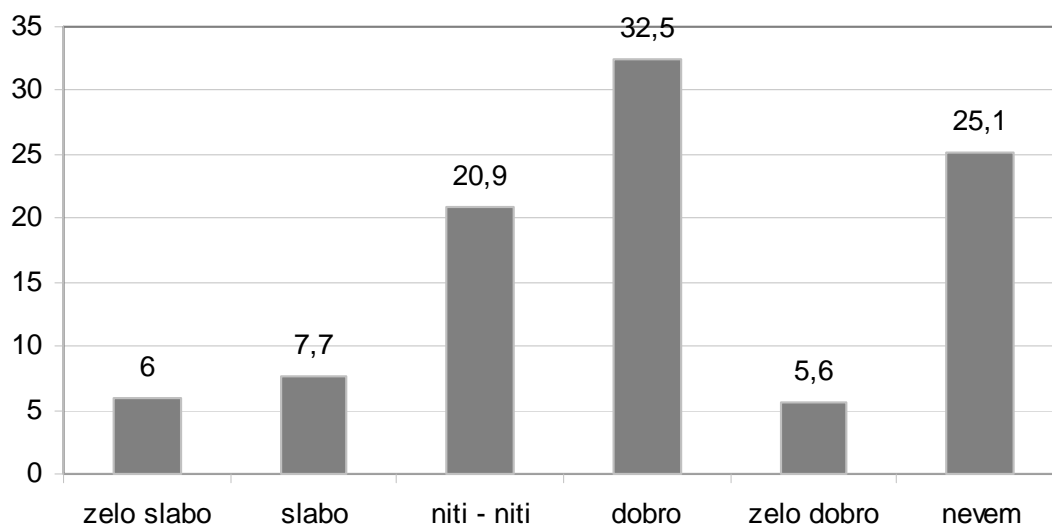

Vir: DRSD (2008).

Glede na to, da je iz rezultatov razvidno, da mladi, ki imajo stik s pripadniki vojske, bolj razmišljajo o zaposlitvi v njen, bi bila potrebna organizacija različnih obiskov pripadnikov vojske na šolah ali ogled vojašnic. Tako bi mladi lahko spoznali delovanje te organizacije iz prve roke, kar bi pripomoglo k večjemu poznavanju poklicev v vojski.

Delovanje Slovenske vojske so anketiranci ocenili s povprečno oceno 3,33 (na lestvici od 1 do 5). Tretjina jih meni, da Slovenska vojska deluje dobro, 13% jih meni, da deluje slabo oziroma zelo slabo. Potrebno je omeniti, da je kar 25% vprašanih izjavilo, da imajo za to oceno premalo informacij, majhen delež je bilo tudi neopredeljenih. To kaže na pomanjkanje informiranosti mladih o delovanju Slovenske vojske oziroma tudi sami niso zainteresirani za pridobivanje teh informacij. Iz rezultatov se zanimivo pokaže, da tisti, ki so bolj zadovoljni z življenjem v Sloveniji, in tisti, ki čutijo večjo pripadnost Sloveniji, tudi delovanje Slovenske vojske ocenjujejo z višjo oceno.

Graf 5.12: Delovanje Slovenske vojske (v %)

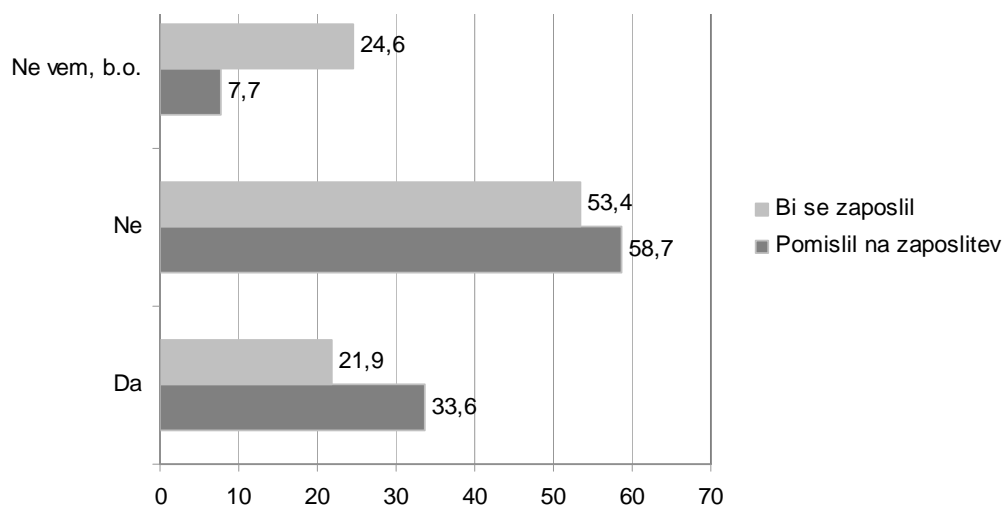
Vir: DRSD (2008).

O karieri v Slovenski vojski je razmišljala tretjina vprašanih, petina vprašanih bi to možnost zaposlitve tudi izkoristila. Med mladimi prevladuje mnenje, da se ne bi zaposlili oziroma tudi pomislili ne bi na to zaposlitev. Tako mislečih je več kot polovica. O sami možnosti zaposlitve najmanj razmišljajo gimnazijci ter učenci s prav dobrim in odličnim učnim uspehom. Dijaki s slabšim učnim uspehom pogosteje pomislijo na zaposlitev v vojski. To jim predstavlja možnost za lažji začetek poklicne kariere in pridobivanje določenih delovnih izkušenj, ki jim v nadaljevanju lahko koristijo. Če gledamo po

posameznih šolah, so največkrat na to možnost zaposlitve pomislili dijaki Šolskega centra Novo mesto ter dijaki Srednje strojne in kemijske šole v Ljubljani.

Dijaki, ki imajo pozitiven in optimističen pogled na delovanje Slovenske vojske, se bolj nagibajo k možnosti zaposlitve v Slovenski vojski. Dejansko bi možnost zaposlitve v Slovenski vojski izkoristili predvsem dijaki, vključeni v 3-letne izobraževalne programe ter dijaki z nekoliko nižjim učenim uspehom: zadostnim in dobrim. Največ je tudi tistih dijakov, ki so pomislili na zaposlitev v Slovenski vojski in menijo, da bo Slovenija v bodoče še potrebovala svojo vojsko. Ti dijaki delovanje Slovenske vojske ocenjujejo občutno bolj kot ostali.

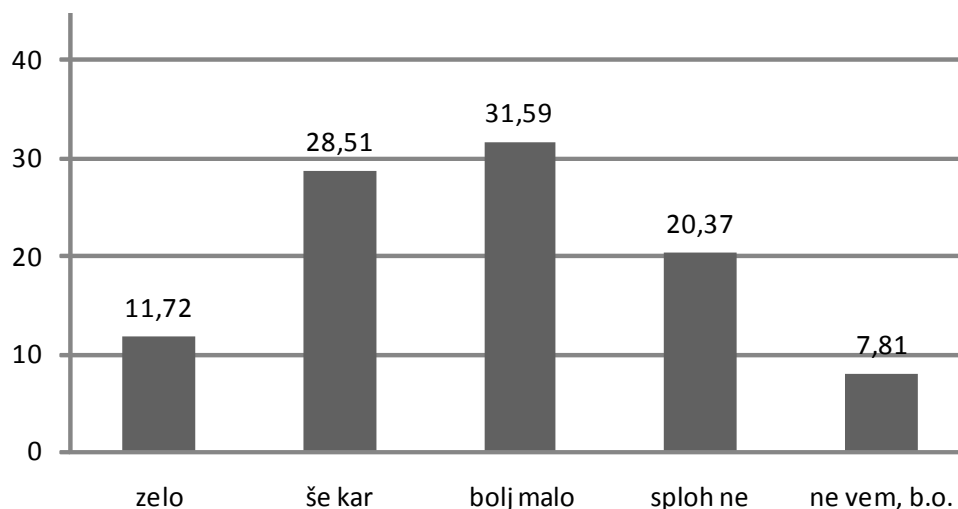
Graf 5.13: Možnost zaposlitve v Slovenski vojski (v %)

Vir: DRSD (2008).

Vprašanje o zanimanju za informacije o Slovenski vojski pokaže ali so mladi zainteresirani za poznavanje te organizacije. Glede na to, da nekdo išče informacije o Slovenski vojski, lahko to pomeni, da ga zanimajo podatki v povezavi z zaposlitvijo v njej. Rezultati so pokazali, da se dijaki zelo malo zanimajo za podatke, povezane s Slovensko vojsko, kar je, glede na rezultate o zanimanju za zaposlitev v Slovenski vojski, razumljivo. Veliko zanimanja jih je izkazalo le 11,7%, največ – dobra tretjina jih je mnenja, da jih to bolj malo zanima in 20% jih te informacije sploh ne zanimajo. Tovrstne informacije zanimajo predvsem dijake, ki so že razmišljali in dopuščajo možnost za zaposlitev v Slovenski vojski.

Graf 5.14: Zanimanje za informacije o Slovenski vojski (v %)

Vir: DRSD (2008).

Kar 61% vprašanih je že zasledilo informacije o Slovenski vojski. Med tistimi, ki jih te informacije bolj zanimajo, je delež anketirancev, ki so tovrstne informacije že zasledili, skoraj 80%. Dijaki so informacije najpogosteje pridobili iz televizijskih oddaj (28,8%), preko interneta (26,8%) ter iz časopisov in revij (23,4%). Kar 21% vprašanih je odgovorilo, da je največ informacij o zaposlovanju pridobilo od pripadnikov Slovenske vojske. Najmanj informacij mladi pridobijo iz radijskih oddaj, filmov, strokovnih revij (npr. Obramba, Slovenska vojska) ter ob dnevih odprtih vrat vojašnic. Glede na podatke, kje mladi pridobijo najmanj informacij, bi bila potrebna večja promocija teh medijev. Večina vprašanih, ne glede na to, ali imajo informacije o vojski ter dopuščajo možnost zaposlovanja v vojski, meni, da informacij o možnostih zaposlovanja nimajo dovolj, saj je le teh kar polovica vprašanih. Zgolj 26,3% vprašanih meni, da ima dovolj informacij o možnostih zaposlovanja v Slovenski vojski.

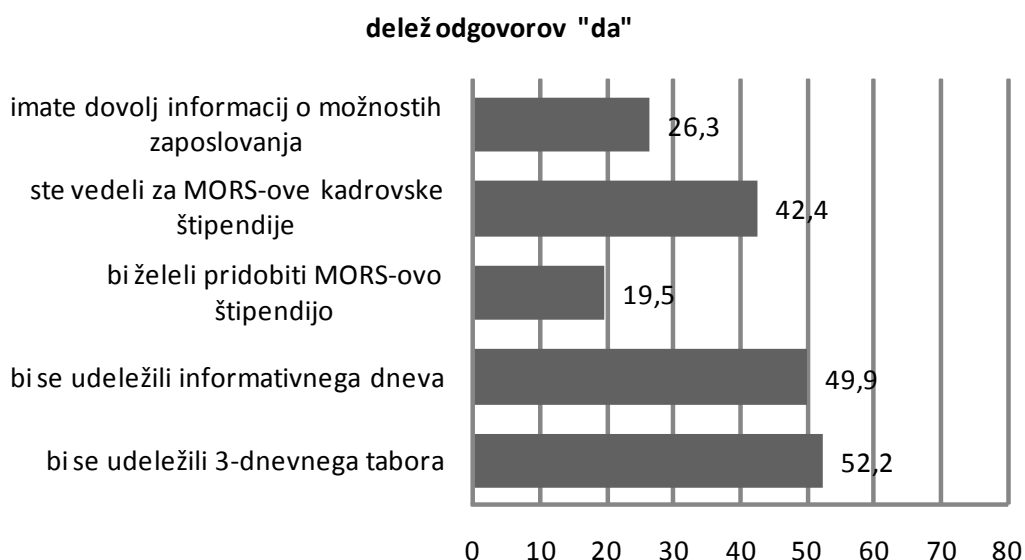
Da Ministrstvo za obrambo razpisuje kadrovske štipendije za srednješolce in študente, ki bi se zaposlili v Slovenski vojski ali postali pogodbeni pripadnik, je vedelo dobrih 40% vprašanih dijakov. Najbolje so bili s tem seznanjeni dijaki ljubljanskih srednjih šol, še posebej Srednje strojne in kemične šole ter dijaki Šolskega centra v Novem mestu. S to možnostjo štipendiranja so bili najslabše seznanjeni dijaki iz Kopra. Rezultati tega vprašanja so verjetno posledica predstavitev in promocije Slovenske vojske po posameznih šolah.

Z možnostjo štipendiranja so bili v manjši meri seznanjeni tudi dijaki, ki so kritično ocenjevali delovanje Slovenske vojske in seveda dijaki, ki jih informacije o Slovenski vojski ne zanimajo. Kadrovske štipendije Ministrstva za obrambo bi si želela pridobiti le slaba petina vprašanih dijakov. Med temi je nekoliko višji delež dijakov, vključenih v 3-letni izobraževalni program ter delež dijakov z nekoliko nižjim učnim uspehom – dobrim ali manj. Skupna lastnost dijakov, ki bi si želeli pridobiti takšno štipendijo, je tudi relativno visoko ocenjevanje Slovenske vojske ter pripravljenost na zaposlitev v njej.

Zanimivo je, da bi se kar polovica vprašanih udeležila informativnega dne ali pa celo 3-dnevnega tabora s pripadniki Slovenske vojske in se preizkusila tudi na samem poligonu. Ta odstotek je še precej višji pri skupinah, ki jih zanima delovanje Slovenske vojske. Toda tudi tisti, ki sicer ne razmišljajo o zaposlitvi v vojski in jih ta tematika posebej ne zanima, bi se bili v veliki meri pripravljene udeležiti tovrstnega tabora.

Podatek o polovici zainteresiranih dijakov za informativni dan ali večdnevni tabor kaže na možnost, da se lahko tudi pri tistih dijakih, ki niso pokazali zanimanja za zaposlitev v Slovenski vojski, lahko vzpodbudi interes za zaposlitev.

Graf 5.15: Informiranost o Slovenski vojski (v %)

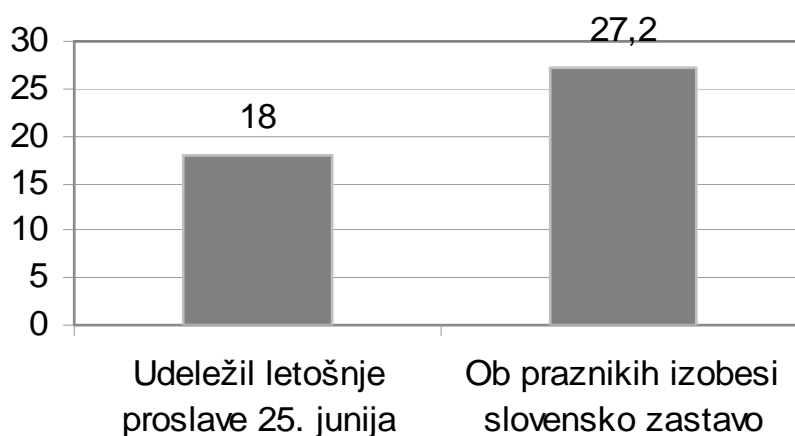
Vir: DRSD (2008).

Na koncu raziskave smo mlade povprašali še o bolj splošnih vprašanjih. Med njimi sta bili tudi vprašanji o lokalni pripadnosti in nacionalnem ponosu.

Mladi se v večini ne udeležujejo prireditev ob državnih ali lokalnih praznikih. Kljub vsemu so za tovrstna dogajanja nekoliko bolj dovzetni dijaki, ki živijo v manjših krajih. Ti se namreč pogosteje udeležijo različnih dogajanj in praznovanj, kot njihovi vrstniki v večjih mestih, kot na primer v Ljubljani ali Mariboru. Dijakov, ki so se opredelili, da živijo v manjšem kraju do 2000 prebivalcev, je bilo kar 53%. V večjih mestih z več kot 10 000 prebivalci (npr. Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Koper) živi 27% anketiranih.

Enako se pokaže tudi pri vprašanjih, kjer smo anketirance postavili v določeno situacijo: ali so se udeležili letošnjih prireditev ob dnevu državnosti ter ali ob državnih praznikih izobesijo zastavo. Dobra četrtina vprašanih se je udeležila prireditev in zelo podoben je odstotek tistih, ki izobesijo zastavo. Nekoliko višji je ta odstotek v vaseh in manjših krajih. Ti dve vprašanji sta bili namenjeni ugotovitvi, koliko so mladi narodno zavedni in koliko to ugotovitev lahko povežemo s pripravljenostjo mladih za obrambo svoje države. Izkazalo se je, da mladi še ne razmišljajo o teh temah, kar bi lahko popravili na primer z vključitvijo novega učnega predmeta na to temo.

Graf 5.16: Udeležba na prireditvi ob dnevu državnosti ter izobešanje slovenske zastave ob državnem prazniku (v %)

Vir: DRSD (2008).

5.2 POVZETEK REZULTATOV RAZISKAVE

Mladi imajo relativno visoko zaupanje v vojsko kot institucijo. Vojsko uvrščajo v zgornjo četrtino lestvice ponujenih institucij. Hkrati so vojaški poklic umestili v zgornjo polovico poklicev glede na njihov ugled. Dobra polovica vprašanih meni, da je verjetno ali celo zelo verjetno, da bo Slovenija v prihodnosti še potrebovala vojsko. Njeno delovanje ocenjujejo s povprečno oceno 3,33 na lestvici od 1 do 5.

Na vprašanje, ali bi se zaposlili v Slovenski vojski, če bi imeli možnost, je pritrdilno odgovorila dobra petina vprašanih. Dobra tretjina je že razmišljala o zaposlitvi. Več kot polovica anketiranih dijakov meni, da nimajo dovolj informacij o možnostih zaposlovanja v Slovenski vojski. Hkrati je razvidna želja po pridobivanju dodatnih informacij. Še posebej si dodatnih informacij želijo tisti dijaki, ki aktivno sodelujejo v različnih društvih in organizacijah. Največjo željo po dodatnih informacijah, kakor tudi možnostih zaposlitve, so izkazali mladi, ki sodelujejo v gasilskih, taborniških, športnih, kot tudi mladinskih in dobrodelnih organizacijah. Ti so tudi izkazali največjo pripravljenost, da se udeležijo informativnih dni ter taborov na vojaškem poligonu, ki bi jih organiziralo Ministrstvo za obrambo RS.

Iz navedenih rezultatov lahko sklepamo, da informiranje mladih oziroma dijakov o področju zaposlovanja v Slovenski vojski še vedno ni zadostno. Zanimivo je, da so anketiranci, ki so aktivni v organizacijah ter društvih, tudi nadpovprečno informirani o zaposlovanju v Slovenski vojski. To kaže na večjo samoiniciativnost pri pridobivanju informacij. Ta potrjuje tudi nadpovprečno seznanjenost z razpisovanjem kadrovske štipendije Ministrstva za obrambo.

V nasprotju z zgoraj navedenimi so prav dijaki 3-letnih programov ocenili, da nimajo dovolj informacij o možnostih zaposlovanja v Slovenski vojski, saj je njihova informiranost nižja kot je povprečje celotne populacije. To potrjuje tudi njihova podpovprečna informiranost o možnostih pridobitve kadrovske štipendije Ministrstva za obrambo. Zanimivo je, da so o tej možnosti podpovprečno informirani dijaki gimnazijskih programov. Večjo pripravljenost za pridobivanje novih informacij v okviru informativnih dni ter vojaškega tabora so izrazili dijaki 3-letnih in 4-letnih negimnazijskih programov.

Največji interes za zaposlitev v Slovenski vojski so pokazali dijaki 3-letnih programov, dijaki z nižjim (dobrim ali zadostnim) učenim uspehom ter tisti, ki so aktivni v raznih društvih in organizacijah. Glede na območja, v katerih je anketa potekala, je največ zanimanja za zaposlitev v Slovenski vojski v Novem mestu, najmanj pa v Kopru. Razumljivo je, da je najmanj zanimanja za vojaški poklic v Ljubljani in Mariboru, saj ti dve mesti ponujata več možnosti za zaposlitev.

6 PRIMERJAVA RAZISKAV OD LETA 1997 DO LETA 2008

Sami začetki raziskovanja odnosa srednješolske mladine do vojaškega poklica segajo več kot dvajset let nazaj. Leta 1985 je Obramboslovni raziskovalni center na takratni Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN) začel z izvajanjem triletnega projekta »Slovinci ter vojaškoobrambni in obramboslovni poklici«. Raziskava s podobno tematiko je bila izvedena še leta 1989. V letih 1997, 2000, 2003 in 2006 so potekale raziskave z naslovom »Stališča slovenske mladine do vojaškega poklica« v okviru Obramboslovnega raziskovalnega centra. Določen del raziskav oziroma spremenljivk se je ohranil preko vseh štirih raziskav. Del vprašanj je bil od raziskave do raziskave drugačen in sicer glede na aktualne spremembe, ki so se dogajale v vojski.

Leta 1997 je bilo v raziskavo vključenih 1642 srednješolcev. Raziskava je bila prva po osamosvojitvi Slovenije. Namen je bil ugotoviti, kakšna je motiviranost mladih za vojaški poklic, saj so bile, v obdobju po osamosvojitvi, v vojski potrebe predvsem po zadostno izobraženem in usposobljenem kadru. Glede na proučevanje subjektivnih in objektivnih dejavnikov, ki mlade vzpodbujajo pri odločanju za določen poklic, so rezultati pokazali, da vojaški poklic med mladimi ne predstavlja velikega zanimanja (Slovenska mladina in vojaški poklic 1997).

Naslednja raziskava je bila narejena leta 2000. V njen je sodelovalo 1398 anketiranih. Glavni razlogi za ponovitev raziskave so bili: potreba po večji strokovni usposobljenosti vojaškega poklica, bližajoči se vstop v NATO ter intenzivna potreba po prestrukturiranju organizacije Slovenske vojske. Poleg tega so želeli poizvedeti ali se je mnenje mladih do vojaškega poklica, v zadnjih treh letih, kaj spremenilo. Ker so v raziskavi leta 1997 ugotovili, da je za mlade vojaški poklic še vedno neprivlačen, so v to raziskavo vključili še sklop vprašanj o naboru, pravicah in dolžnostih v povezavi s služenjem vojaškega roka ter sami privlačnosti služenja obveznosti (Slovenska mladina in vojaški poklic 2000).

Raziskavo o stališču slovenske mladine do vojaškega poklica so nato izvedli leta 2003. V tej je bilo več pozornosti namenjene normativnim in sistemskim spremembam na področju popolnjenja Slovenske vojske (prehod na poklicno vojsko, uvedba prostovoljne rezerve ter prostovoljnega služenja vojaškega roka). Ravno te spremembe so bile razlog za

ponovno proučitev motiviranosti slovenske mladine za opravljanje vojaškega poklica. Vprašanja v raziskavi so se nanašala na odnos mladih do Slovenske vojske, ugled vojaškega poklica med mladimi, motivacijske in demotivacijske dejavnike pri odločanju za vojaško službo ter pripravljenost mladih služiti v rezervni sestavi Slovenske vojske. Pri raziskavi je sodelovalo 1468 srednješolcev (Malešič in drugi 2006).

Ponovno preverjanje zanimanja mladih za vojaški poklic je potekalo leta 2006. Zaradi spremembe v organiziranosti Slovenske vojske se je po letu 2003 v kratkem času povečala stopnja zaposlovanja poklicnih vojakov. Posledično se je trg ustreznih kadrov hitro praznil in leta 2006 je bil občasno že opazen manjši pritok zainteresiranih kandidatov za zaposlitev v Slovenski vojski. Pri raziskavi so bili upoštevani tudi sodobni trendi pri določanju položaja vojaške organizacije in vojaškega poklica v družbi, značilnosti popolnjenja Slovenske vojske, spremembe vrednostnih sistemov mladih, ki vplivajo na njihov interes za šolanje oziroma opravljanje določenih poklicev s posebnimi zahtevami. Glede na močno konkurenco drugih delodajalcev na trgu delovne sile in potrebe po ustreznem kadru, je bilo zelo pomembno izvedeti ali so mladi motivirani za opravljanje vojaškega poklica. V tej raziskavi je sodelovalo 1514 dijakov in dijakinj (Vegič 2006).

Nekaj vprašanj iz naše raziskave sem primerjala z že narejenimi raziskavami. Vse raziskave so anketo izvedle med srednješolsko mladino, zato je rezultate možno primerjati. Prav tako je tudi vzorec vprašanih pri anketah razmeroma primerljiv. Rezultate raziskav narejenih leta 1997 in 2000 sem vzela iz Arhiva družboslovnih podatkov, podatke za leto 2003 sem vzela iz knjige Varnost v postmoderni družbi (urednik Marjan Malešič, 2006), podatke za leto 2006 sem pridobila iz Biltena Slovenske vojske, št. 4/2006-8.

6.1 ZAUPANJE V INSTITUCIJE

Prva primerjava obravnava rezultate glede zaupanja v institucije. Zaupanje v različne institucije je pomembna prvina kakovosti človekovega življenja na političnem, gospodarskem, varnostnem in duhovnem področju. Na drugi strani so sprejemanje, zaupanje in stopnja podpore institucij s strani državljanov nujna prvina njihovega delovanja in opravljanja poslanstva na različnih področjih življenja skupnosti (Malešič 2006).

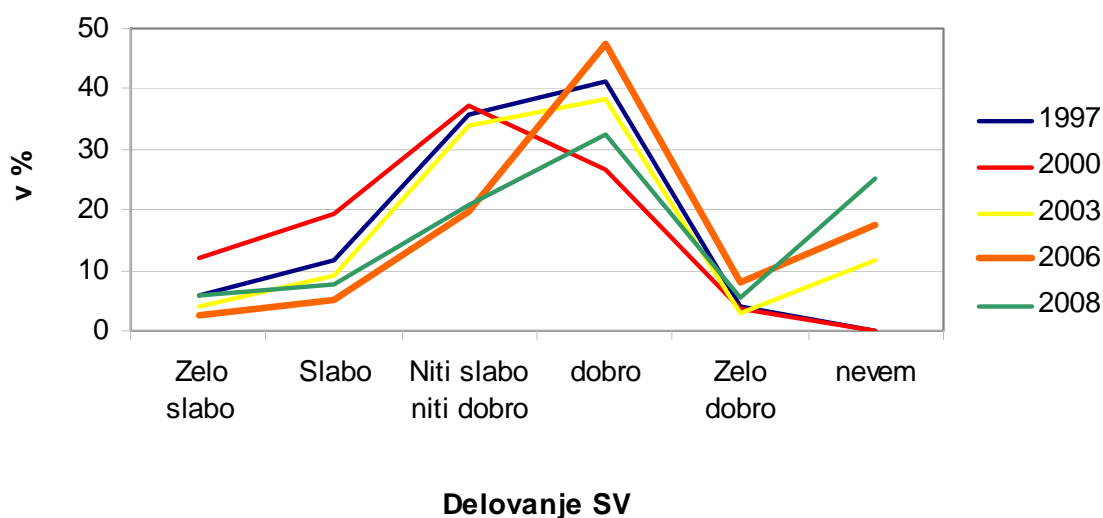
Leta 2008 so imeli ljudje največje zaupanje v družino in sorodnike, za njimi v šolo in izobraževalne ustanove, na tretjem mestu v Evropsko Unijo in banke, na četrtem mestu pa v vojsko. Najmanj je bilo zaupanja v politične institucije. Leta 2006 je bilo zaupanje v institucije sledeče. Na prvih mestih so bile banka, Slovenska vojska, šola in sodišče. Na najslabših mestih so bile politične institucije in cerkev. Glede institucij z najmanj ugleda lahko rečemo, da se stanje med leti 2006 in 2008 ni spremenilo. Politika med mladimi ni najbolj priljubljena tema, prav tako tudi ni pogosta tema pogovora in njihovega razmišljanja. V zadnjih letih so bile novice v zvezi s politiko zelo odmevne, mediji so o njih neprestano poročali. Mogoče je tudi to posledica, da so tudi tisti mladi, ki ne spremljajo dnevnega dogajanja slišali veliko kritike o političnem dogajanju.

6.2 DELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE

Tabela 6.1: Mnenje mladine o delovanju Slovenske vojske v letih od 1997 do 2008

	Leto 1997	Leto 2000	Leto 2003	Leto 2006	Leto 2008
Zelo slabo	5,9	11,9	3,9	2,5	6,0
Slabo	11,8	19,5	9,1	5,0	7,7
Niti, niti	35,7	37,2	34	19,6	20,9
Dobro	41,4	26,6	38,2	47,3	32,5
Zelo dobro	4,0	3,6	3,1	8,1	5,6
Nevem	0,1	0,1	11,8	17,5	25,1

Graf 6.1: Delovanje Slovenske vojske od leta 1997 do leta 2008

Preko let se mnenje mladih o delovanju Slovenske vojske ni bistveno spreminjalo. Večina jih je delovanje vojske ocenila pozitivno, se pravi, da deluje dobro. Leta 2000 je bilo mnenje slabše, saj jih je največ menilo, da delovanje vojske ni niti dobro niti slabo. Prav tako je bilo leta 2003 kar veliko mladih mnenja, da delovanje vojske ni niti dobro niti slabo. Najboljše mnenje so imeli mladi leta 2006, saj je bil tudi odstotek tistih, ki menijo, da je delovanje vojske zelo dobro najvišji.

6.3 ZANIMANJE MLADIH ZA INFORMACIJE O VOJSKI

Tabela 6.2: Zanimanje za informacije o vojski

	Leto 1997	Leto 2000	Leto 2003	Leto 2006	Leto 2008
Zelo zanima	23,9	16,8	16,7	19,8	11,7
Še kar zanima	30,6	39,8	38,9	38,1	28,5
Bolj malo zanima	30,6	33,8	32,0	27,7	31,6
Sploh ne zanima	9,5	7,3	9,3	10,4	20,4
Ne vem, o tem ne razmišljam	3,5	2,3	3,1	4,1	7,8

Mladi so na splošno, glede zanimanja za informacije o vojski, mnenja, da jih te teme še kar zanimajo. Samo leta 2008 je odstotek tistih, ki jih te informacije manj zanimajo večji od odstotka tistih, ki jih te informacije še kar zanimajo. Vendar je preko vseh let dokaj visok tudi delež tistih, ki jih ta tema bolj malo zanima. Lahko rečemo, da je iskanje informacij srednješolcev o Slovenski vojski, bolj negativno usmerjeno. Kar pomeni, da bolj malo časa posvetijo brskanju za te informacije.

6.4 PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O VOJAŠKEM POKLICU

Med viri, iz katerih so mladi dobili največ podatkov o vojaškem poklicu, sta preko vseh let televizija in časopisi. Na tretjem mestu so starši, prijatelji, sorodniki in znanci. Se pravi, da je za mlade pomemben tudi osebni stik. Delež pridobivanja informacij preko interneta je počasi naraščal in je največji delež (27,8%) dosegel leta 2003. Zelo majhen je delež tistih, ki največ informacij dobijo ob dnevih odprtih vrat, obisku informacijske pisarne ali predavanjih o vojaškem poklicu. Mladi dobivajo premalo informacij neposredno od uslužbencev Slovenske vojske oziroma drugih strokovnjakov. To potrjuje tudi odgovor, ki

smo ga dobili leta 2008, da mladi zelo redko prihajajo v vsakdanjem življenju v stik s predstavniki Slovenske vojske.

7 SKLEP

V diplomski nalogi so glavni vezni členi mladina, zaposlovanje v vojski in vrednote. V poglavju o vrednotah mladih sem ugotovila, da so glavne vrednote, ki jim mladi dajejo prednost razumevanje s partnerjem, ljubezen, samoizpopolnjevanje, zabava, vznemirljivo življenje, družabnost, dober poklic, individualnost, svoboda, ugled in napredek. Iz tega lahko sklepam, da je mladim pomembno v prvi vrsti predvsem dobro lastno počutje, nato sledi skrb za druge. Mladi vedno bolj postajajo individualisti. Podobno je pri izbiri poklica. Najprej preverijo kakšne so prednosti in slabosti zelenega poklica, pomembna je predvsem plača in kakšne so možnosti napredovanja ter nadaljnjega izobraževanja. Glede na opisane dejavnike, ki vplivajo na izbiro poklica, je bil namen diplomskega dela ugotoviti kakšen pogled imajo mladi na vojaški poklic.

Iz rezultatov raziskave se je izkazalo, da so mladi za vojaški poklic malo zainteresirani. Prav tako je malo tistih, ki so pomislili na zaposlitev v Slovenski vojski. Ker se s prijatelji malo pogovarjajo o vojski in zelo redko prihajajo v stik s pripadniki Slovenske vojske lahko predpostavim, da je to eden izmed možnih vzrokov. Mladim so bolj pomembne osebne oziroma individualne vrednote. Nasprotno je v vojski v ospredju predvsem kolektivni duh in sodelovanje v skupini.

Za vrednoti zabava in vznemirljivo življenje težko rečemo, da sta v vojski pomembni. Vojaki morajo biti zgled drugim, predvsem tistim, ki v vojsko šele vstopajo. V javnosti predstavljajo vojaško organizacijo, kar pomeni, da v uniformi delujejo zgledno in po njenih načelih. Ravno izpostavljanje regulativnosti v okvirih vojaške organizacije mlade odvrča od misli na zaposlitev v Slovenski vojski.

Navedeni razlog je lahko posledica, da ne morem potrditi prve hipoteze, ki se glasi: mladi so zainteresirani za vstop v Slovensko vojsko, saj je to delo dinamično, raznoliko in zanimivo. To je razvidno predvsem iz dveh odgovorov pridobljenih iz raziskave. Velik je delež tistih, ki še nikoli ni pomislil na zaposlitev v Slovenski vojski, velik je tudi delež tistih, ki tudi če bi imeli možnost zaposlitve v Slovenski vojski, se v njej ne bi zaposlili.

Drugo hipotezo, ki se glasi: mladi Slovenski vojski in vsem vojaškim poklicem pripisuje velik ugled oziroma jim zelo zaupa, lahko potrdim. Mladi so pri vprašanju o ugledu in zaupanju vojaški organizaciji namenili kar velik delež, kar je vzpodbudno. Pri zaposlitvi v neki organizaciji je pomembno, da je le ta v družbi pozitivno sprejeta in jo ljudje odobravajo.

Pridobljeni rezultati kažejo na to, da mladi poznajo možnosti zaposlovanja v Slovenski vojski, vendar so le nekateri tudi pomislili na samo zaposlitev v njej. Vzpodbudno je, da bi se mladi udeležili informativnega dne ali 3- dnevne tabora s pripadniki Slovenske vojske, na katerem bi spoznali delovanje vojaške organizacije. Dogodki te vrste lahko pomenijo začetek večjega zanimanja mladih za vojaški poklic. Vendar, glede na raznolikost in številčnost poklicev, ki se zadnje čase pojavljajo na trgu delovne sile in ponujajo mladim možnost za zaposlitev ima vojaški poklic močno konkurenco.

Zaključim lahko, da je prednost vojaškega poklica v primerjavi s številnimi drugimi poklici, da ga mladi poznajo in da nekateri celo razmišljajo o zaposlitvi v Slovenski vojski. V prihodnosti bo potrebna še nadaljnja promocija vojaškega poklica, s katero se bo poskušalo privabiti tudi tiste mlade, ki o vojaškem poklicu še ne razmišljajo.

8 LITERATURA

Bradley, Harrite in Jacques van Hoof. 2005. *Young people in Europe. Labour markets and citizenship*. Bristol: The Policy Press.

Brezovšek, Marjan in Miro Haček. 2006. Obrambna in varnostna kultura v Sloveniji. *Bilten Slovenske vojske* 8 (4): 39 – 62.

Grizold, Anton. 1998. *Vojaški poklic v Evropi. Perspektive sodobne varnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Johnson, Allan G. 2000. *The Blackwell dictionary of sociology: a user's guide to sociological language*. Malden: Blackwell.

Kladnik, Tomaž. 2007. *Slovenska vojska v službi domovine*. Ljubljana: Defensor.

Kobentar, Jože. 2003. Poklici v Slovenski vojski. *Bilten Slovenske vojske*. Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/publikacije/bilten_sv_5-2_03.pdf (29. december 2008).

Kramberger, Anton. 1999. *Poklici, trg dela in politika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Malešič, Marjan, Ljubica Jelušič, Vinko Vegič, Maja Garb, Jelena Juvan in Klemen Grošelj. 2006. *Stališče slovenske mladine do vojaškega poklica*. Varnost v postmoderni družbi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Mencin Čepelak, Metka. 2006. Values of young people in Slovenia. *The search for personal security*. Dostopno prek: <http://you.sagepub.com/cgi/content/abstract/14/4/291> (18. april 2009).

Mihelj, Vlado. 2002. *Mladina 2000*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej.

Ule, Mirjana, Tanja Rener, Metka Mencin Čeplak in Blanka Tivadar. 2000. *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej.

Musek, Janek. 1994. Vrednote, življenjski cilji in ideali. V *Psihodiagnostika osebnosti II*, ur. Tanja Lamovec, 205-268. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Oddelek za psihologijo in Znanstveni inštitut filozofske fakultete.

--- 2000. *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: EDUCY in Inštitut za psihologijo osebnosti.

Nastran Ule, Mirjana. 1996. *Mladina v devetdesetih: analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Pogačnik, Vid. 2002. *Pojmovanje in struktura osebnih vrednot*. Dostopno prek: <http://psy.ff.uni-lj.si/iGuests/Obzorja/Vsebina1/Vol11-1/pogacnik.pdf> (15. april 2009).

Slovenska mladina in vojaški poklic 1997. 1997. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/mlavoj97/opis-podatkov/> (13. januar 2009).

Slovenska mladina in vojaški poklic 2000. 2000. Dostopno prek: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/mlavoj00/opis-podatkov/> (13. januar 2009).

Statistični urad Republike Slovenije. 2008. *Definicije*. Dostopno prek: http://www.stat.si/doc/pub/rr776-2002/met_definicije/definicije.htm (29. december 2008).

Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Vegič, Vinko. 2006. Raziskava o stališčih slovenske mladine do vojaškega poklica. *Bilten Slovenske vojske* 8 (4): 63 – 82.

Zakon o obrambi (ZObr-UPB1). Ur.l. RS 103/2004 (23. september 2004).

Janek Musek

Lestvica vrednot (MLV)

Navodilo:

Uporabiti je možno dve navodili, v daljši in v krajši obliki. Za relativno izobražene osebe je priporočljivo uporabljati krajšo obliko.

Daljše navodilo za izpolnjevanje lestvice:

Na seznamu so nanizane stvari, ki jih ljudje različno cenimo. Prosimo vas, da poveste, kakšno vrednost pripisujete VI OSEBNO navedenim stvarem (pojavom, pojmom).

Vsakega izmed njih boste ocenili s točkami od 1 do 100. Da boste lažje ocenjevali, si predstavljajte, da ima SPOZNAVANJE SAMEGA SEBE vrednost 50. Navedene pojave in vrednote primerjajte z vrednoto "spoznavanje samega sebe" in jih temu primerno ocenite. Če se vam zdi, da so pomembnejši kot je "spoznavanje samega sebe", jim dajte ustrezno višjo vrednost, kot je 50; čim vrednejša se vam zdi zadeva, ki jo ocenjujete, tem višjo vrednost ji pripišite. In obratno, če se vam zdi, da je ocenjevana stvar manj pomembna, kot je "spoznavanje samega sebe", tedaj jo ocenite nižje, kot je 50. Če se vam zdi enako vredna, kot je "spoznavanje samega sebe", tedaj ji pripišite enako vrednost, t.j. 50.

Zapomnite si, da ocena ne sme biti višja od 100 in nižja od 1. Če se vam bo zdelo, da ste se pri neki oceni zmotili, jo lahko popravite. Pazite, da boste ocenili prav vse vrednote, ki so na seznamu.

OCENE VPISUJTE DESNO OD POSAMEZNE VREDNOTE, KI JO OCENJUJETE, IN SICER V PROSTOR, OZNAČEN Z OKLEPAJEM. PRVA OCENA JE PRI VREDNOTI "SPOZNAVANJE SAMEGA SEBE" ŽE VPISANA.

Krajše navodilo za izpolnjevanje lestvice:

Na seznamu so nanizane stvari, ki jih ljudje različno cenimo. Prosimo vas, da navedete, kako vrednot pripisujete VI OSEBNO navedenim stvarem (pojavom).

Vsakega izmed njih ocenite s točkami od 1 do 100. Da boste lažje ocenjevali, si predstavljajte, da ima SPOZNAVANJE SAMEGA SEBE vrednost 50. Navedene pojave in vrednote primerjajte z vrednoto "spoznavanje samega sebe" in jih temu

primerno ocenite. Čim bolj se vam zdi pojav ali vrednota pomembna, tem više jo ocenite (vendar ostanite v intervalu med 1 in 100).

Ocenite VSE vrednote, ki so na seznamu. Tudi če težko najdete primerno oceno, se odločite in jo vpišite.

Vse ocene vpisujte v oklepaje. Ocena za prvo vrednoto (spoznavanje samega sebe) je že vpisana.

Seznam vrednot:

SPOZNAVANJE SAMEGA SEBE	(50)
POŠTENOST	()
DRUŽABNO ŽIVLJENJE	()
LJUBEZEN DO OTROK	()
SOŽITJE Z NARAVO	()
ZNANJE	()
DOBROTA IN NESEBIČNOST	()
DELAVNOST	()
DOLGO ŽIVLJENJE	()
UGLED V DRUŽBI	()
RAZUMEVANJE S PARTNERJEM	()
SVOBODA	()
MORALNA NAČELA	()
SOŽITJE IN SLOGA MED LJUDMI	()
USPEH V POKLICU	()
ŠPORT IN REKREACIJA	()
VERA V BOGA	()
UDOBNO ŽIVLJENJE	()
LJUBEZEN DO DOMOVINE	()
SPOŠTOVANJE ZAKONOV	()
TOVARIŠTVO IN SOLIDARNOST	()
LEPOTA - UŽIVANJE LEPOTE	()
MIR NA SVETU	()
USTVARJALNI DOSEŽKI	()
ZVESTOBA	()

SMISEL ZA KULTURO	()
DOBRI SPOLNI ODNOSI	()
MOČ IN VPLIVNOST	()
DENAR IN IMETJE	()
NAPREDEK ČLOVEŠTVA	()
IZPOPOLNJEVANJE SAMEGA SEBE	()
ZDRAVJE	()
PROSTI ČAS	()
ENAKOPRAVNOST MED NARODI	()
OSEBNA PRIVLAČNOST	()
POLNO IN VZNEMIRLJIVO ŽIVLJENJE	()
VARNOST IN NEOGROŽENOST	()
DRUŽINSKA SREČA	()
MIR IN POČITEK	()
PRAVIČNOST	()
DOBRA HRANA IN PIJAČA	()
PRIJATELJSTVO	()
MODROST	()
ENAKOST MED LJUDMI	()
NARODNOSTNI PONOS	()
SLAVA IN OBČUDOVANJE	()
PROSTOST IN GIBANJE	()
VESELJE IN ZABAVA	()
UPANJE V PRIHODNOST	()
LJUBEZEN	()
SPOZNAVANJE RESNICE	()
RED IN DISCIPLINA	()
UŽIVANJE V UMETNOSTI	()
POLITIČNA USPEŠNOST	()
PREKAŠANJE IN PRESEGANJE DRUGIH	()

Vir: Lamovec (1994).

Priloga B: Dovoljenje za uporabo podatkov raziskave

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
Kabinet ministra

Številka: 092-206/2008-2
Datum: 18. 11. 2008

DRSD d. o. o.
G. Rok Smolič, direktor

Ulica Gradnikove brigade 4
1000 LJUBLJANA

Spoštovani gospod Smolič,

strinjam se z vami, da so informacije pridobljene z anketo, ki je bila sestavni del »Raziskave o vplivu življenjskega stila mladih na njihovo pripravljenost za sodelovanje s Slovensko vojsko« dragocen vir podatkov za oblikovanje javnih politik na različnih področjih. Ker narava podatkov, ki jih vsebuje raziskovalno poročilo, ne predstavlja razloga za izvzem od vpogleda javnosti, vam z veseljem sporočam, da Ministrstvo za obrambo RS, kot naročnik raziskave in lastnik podatkov, podjetju DRSD d. o. o. dovoli neomejeno uporabo podatkov pridobljenih v zgoraj navedeni raziskavi, kar seveda vključuje tudi uporabo podatkov za izdelavo diplomske naloge absolventke Anje Banko.

Lep pozdrav

Franc Stanonik
sekretar
vodja Kabineta ministra

Poslano:
- naslovniku.

Vloženo:
- v zbirko dokumentarnega gradiva Kabineta ministra.